

vakblad voor
informatieprofessionals

► 3 INTERVIEWS
WAAROM
INFORMATIE-
PROFESSIONALS
IT MOETEN
OMARMEN
(pag. 16)

Pushen zonder duwen

Crowd control in de UB

4 trends in datavisualisatie

Invloed van technologie
wordt steeds groter

'Digitaal' papier

Twee paper tablets getest

**Surinaamse archiefwezen
maakt grote stappen**

Interview met nationaal
archivaris van Suriname

2018 | 01

COLOFON

IP is samen met Informatie-Professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (22ste jaargang) van Uitgeverij IP Charlotte van Pallandtlaan 18 2772 TR Voorburg tel. 06-44 09 19 85 www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

redactie

Maarten Brinkerink, Wilbert Helmus, Frank Huysmans, Dafne Jansen, Vincent Janssen, Alice de Jong, Evelien de Jonge, Andrea Langendoen, Leen Liefsoens, Edwin Mijnsbergen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Vincent Robijn, Eric Sieverts, Sjors de Valk en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers aan dit nummer

Joyce van Aalten, Ben Companjen, Jos Damen, Marieke van Delft, Martijn Kleppe, Ineke van der Kramer, Niall MacKellar, Marietje Schaake, Wouter Schallier, Raymond Snijders en Erik van Tuijn.

abonnements

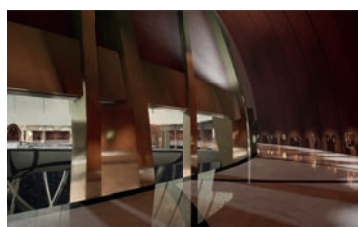
Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Rajin Roopram, e-mail rajin.roopram@kbenp.nl, tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

INHOUD

08

Fake news-mantra

Na één jaar presidentschap is het effect van Donald Trumps mediaoorlog al merkbaar buiten de Amerikaanse landsgrenzen.

Door Vincent Janssen

12

HackaLOD

Hackers worden op HackaLOD uitgedaagd om te werken met linked erfgoedcollecties.

Door Martijn Kleppe

16

Waarom informatie-professionals IT moeten omarmen

Drie IT'ers vertellen over hun werkpraktijk en over de kennis en vaardigheden die volgens hen onmisbaar zijn voor informatieprofessionals.

Door Ronald de Nijs

20

Library Carpentry

Bibliotheek- en archief-medewerkers kunnen software & data skills trainen met behulp van Library Carpentry.

Door Ben Companjen

RUBRIEKEN

04

Foto van de maand

Virtual Reality Museum
Vincent Janssen

06

IPLingo

Smarticles
Edwin Mijnsbergen

10

Oude bronnen

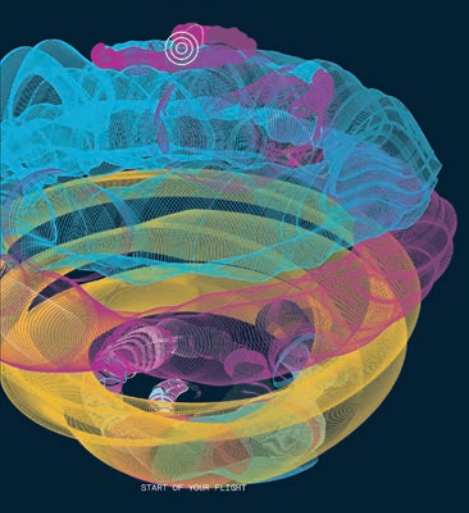
Material Evidence in Incunabula
Marieke van Delft

15

Wisselcolumn

Netneutraliteit is dood (in de VS), lang leve net-neutraliteit
Marietje Schaake

FONKELNIEUW JASJE

Je moest vast even twee keer kijken: is dit de nieuwe IP? Ja dus. Het blad heeft een *total make-over* ondergaan; een strakke opmaak, een nieuwe cover én een aangepast formaat. De vernieuwde, rustige look van het blad is geen overbodige luxe in deze roerige tijden. Daarover gesproken: Trump is inmiddels al een jaar president. In dit nummer reflecteren we daarom op *the King of Twitter* en de normalisering van nepnieuws. Gelukkig brengen de nieuwste technologieën ook veel mooie ontwikkelingen met zich mee. Dit geldt al helemaal voor de informatieprofessionals die IT omarmen. We interviewden drie IT'ers om erachter te komen welke kennis en vaardigheden onmisbaar zijn voor de IP'er.

Vincent Janssen

Ongeacht hoe innovatieve en disruptieve (informatie)technologieën het werk van de IP'er ook veranderen, de *fysieke* ontwikkelingen blijven minstens zo belangrijk. Ineke van der Kramer laat ons zien hoe de Erasmus Universiteit omgaat met *crowd control* in haar bibliotheek. Andrea Langendoen geeft duurzame tips; blijkbaar hebben al die nieuwe digitale apparaten nog niet kunnen zorgen voor minder papiergebruik. Wellicht dat de paper tablet hier verandering in kan brengen; Raymond Snijders en Erik van Tuijn testten er een paar. Heel mooi natuurlijk, al die snufjes, maar stiekem vinden we het nog steeds ontzettend fijn om IP op papier te lezen. Al helemaal nu het magazine in dit fonkelnieuwe jasje is gestoken. <

REDACTIONEEL

28

Crowd control in de UB

Bij de gerenoveerde universiteitsbibliotheek van de Erasmus Universiteit is er in de ontwerp-fase veel aandacht besteed aan 'crowd control'. Waarom?

Door Ineke van der Kramer

22

4 trends in datavisualisatie

De invloed van technologie op het visualiseren van data wordt steeds groter.

Door Niall MacKellar

24

Surinaamse archiefwezen maakt grote stappen

Nationaal archivaris Rita Tijen Foon belicht de ontwikkelingen in het Surinaamse archiefwezen en vertelt over het belang van de terugkeer van de koloniale archieven.

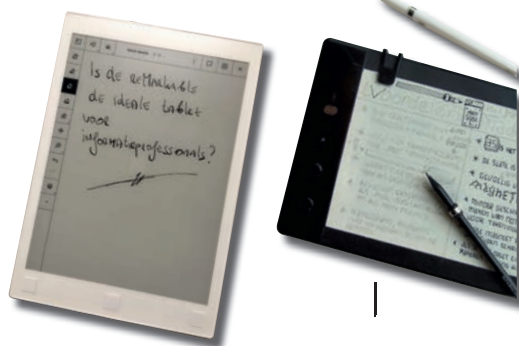
Door Ronald de Nijs

32

Twee papertablets getest

IP ging met twee apparaten aan de slag die een alternatief kunnen bieden voor pen en papier.

Door Raymond Snijders en Erik van Tuijn

34

Lifehacking

Pimp je grafiek met Datawrapper
Leen Liefsoens

35

Standplaats Santiago, Chili

Aan de slag met onderzoeksdata
Wouter Schallier

36

Juridische kwesties

Waarom is het publiek domein nog een publiek geheim?
Raymond Snijders

37

Tof of sof

Storytel
Jos Damen

38

De groene strijd

10 duurzame dingen die je nu al op je werk kunt doen
Andrea Langendoen

39

Column

Het telefoonboek moet definitief dicht
Frank Huysmans

VIRTUEEL REALITY MUSEUM

Geen wachtrijen bij de kassa, weg met die hordes toeristen die samendringen voor één Rembrandt, en geen beveiliging die je op de vingers tikt als je de achterkant van een Frans Hals wilt bekijken – het is nu allemaal mogelijk in het gloednieuwe Kremer Museum. Bijzonder aan dit museum: de bezoeker heeft alleen een VR-bril nodig om de kunst uit de Gouden Eeuw te bekijken. De collectie bevindt zich niet in een stenen gebouw, maar in een digitale omgeving. In een zwevende bol, omringd door een oneindige sterrenhemel, loopt de museumbezoeker moeiteloos van een werk van Ferdinand Bol naar Rembrandts *Tronie van een oude man met tulband*. De particuliere collectie van de Amerikaanse familie Kremer – bestaande uit 74 werken van Hollandse en Vlaamse zeventiende-eeuwse meesters – is sinds eind 2017 virtueel ‘opengesteld’ voor het publiek. Tienduizenden foto’s werden genomen van de schilderijen om replica’s in 3D te kunnen maken. Architect Johan van Lierop ontwierp vervolgens een bovenaards virtual reality-museum, waarin de digitale werken een plek kregen. Dankzij de hoge resolutie-opnames kunnen bezoekers ongekend dicht bij de meesterwerken komen; zelfs de röntgenbeelden zijn te bekijken. En dat allemaal met niemand minder dan George Kremer – de eigenaar van de collectie – als holografische gids. Met de opening van het VR-museum hoopt de familie Kremer op een hernieuwde interesse in musea, met name onder kinderen. Wie weet welke musea hun voorbeeld zullen volgen. <

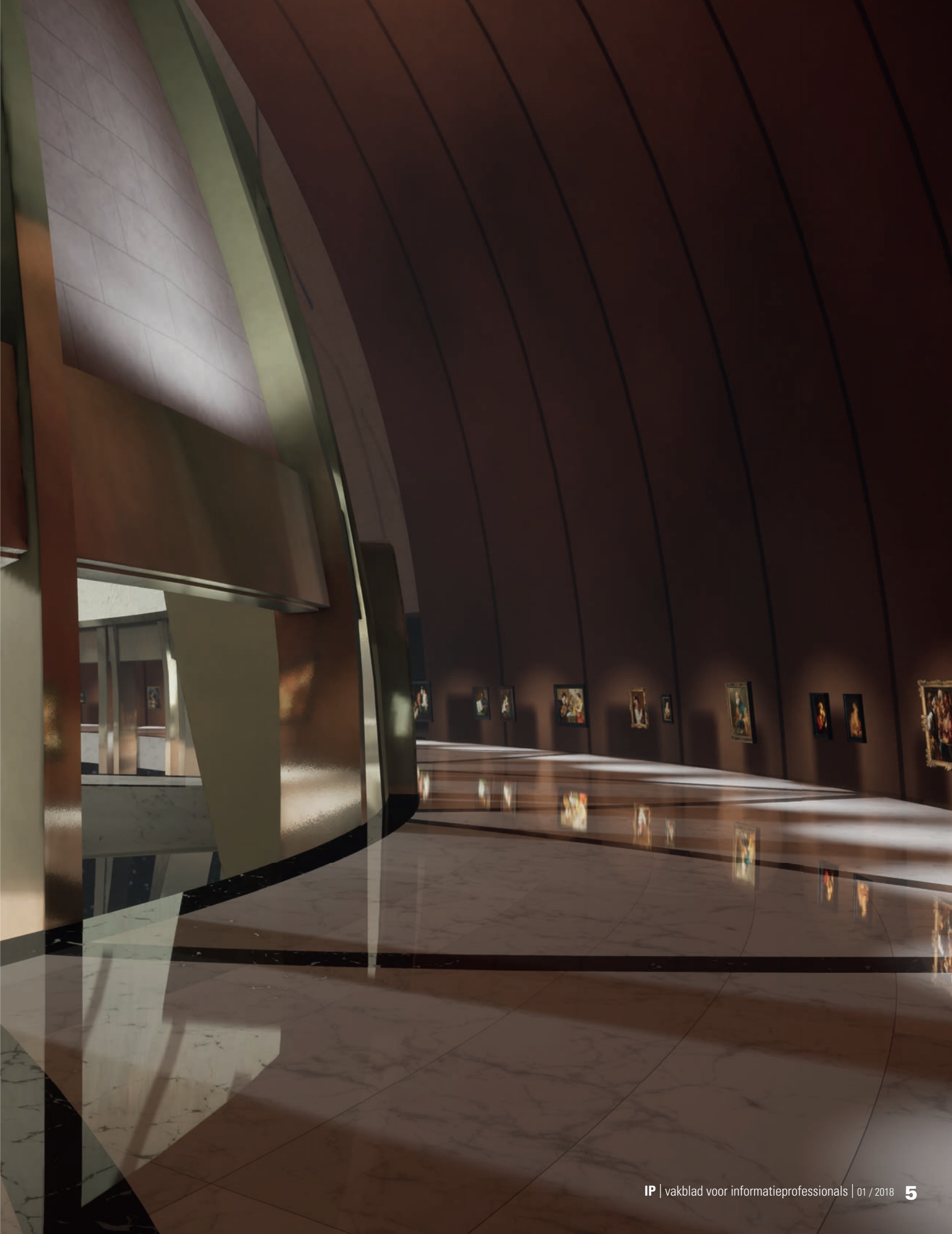

Foto: © Jacqueline Hassink

Unwired Landscapes, Iceland, Summer, 17 August 2015

DIGITALE DETOX IN NEDERLANDS FOTOMUSEUM

Schoenen uit en telefoon inleveren – dit verzoek krijgt de bezoeker bij het betreden van de tentoonstelling *Unwired* van fotograaf Jacqueline Hassink in het Nederlands Fotomuseum Rotterdam. Op die manier kan iedereen voor even (weer) ervaren hoe het is om te leven zonder digitale connecties. Onder het motto ‘Get unwired, get inspired’ organiseert het museum tijdens de tentoonstelling allerlei activiteiten die moeten zorgen voor een digitale detox. <

METAMORFOZE VIERT JUBILEUM MET BOEK MUTILATIES

Metamorfoze, het Nationaal Programma voor het Behoud van het Papier en Erfgoed, bestond in 2017 twintig jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum verscheen het boek *Mutilaties*, ontworpen en vormgegeven door Irma Boom. Hoewel Metamorfoze cultureel erfgoed veiligstelt door papieren originelen te conserveren middels digitalisering, laat dit boek zich juist niet zomaar digitaliseren. Het heeft namelijk driedimensionale aspecten, zoals bla-

den die veranderen door ze open te vouwen. Het is ‘met opzet een kwetsbaar boek, dat blijvend kan veranderen door het te lezen en te bekijken’. *Mutilaties* is voor 45 euro verkrijgbaar bij www.kb.nl/dienstverlening/webwinkel. <

Foto: Beeldstudio Koninklijke Bibliotheek

Edwin Mijsbergen
Redacteur van IP en freelance
informatiespecialist

IPLINGO: Smarticles

Drie maanden geleden publiceerde het Guardian Mobile Innovation Lab, een onderzoeksteam van de Amerikaanse editie van *The Guardian* dat zich bezighoudt met innovatie van online krantenartikelen, een artikel over zogenoemde *smarticles*. Smarticles zijn – de naam laat het je al raden – slimme artikelen, die bijhouden wat je eerder al hebt gelezen over een onderwerp. Als je als lezer terugkeert naar een artikel dat in de loop van de tijd is uitgebreid, zorgt een algoritme ervoor dat je alleen de updates krijgt te zien die voor jou relevant zijn. Als je dat wilt kun je ook meldingen inschakelen voor zulke updates.

Het is een interessant experiment, maar de naamgeving roept enige verwarring op. In 2015 presenteerde Sanoma Media, eigenaar van onder meer NU.nl, het smarticle ook al als nieuwe dienst voor adverteerders. Het bedrijf rept over de ‘Super Smarticle Deal van NU.nl’ en legde uit: ‘De Smarticle is een unieke en effectieve vorm van native advertising op NU.nl. Het is een gesponsord artikel met een soortgelijke look and feel als een nieuwsartikel, maar laat duidelijk je merk als afzender van de content zien. Het biedt lezers een

prettige manier om content te ervaren en biedt klanten de ruimte om hun boodschap op een relevante manier aan te bieden.’

Als je Smarticle googlet, zul je ontdekken dat het woord nog relatief nieuw is en vooral informeel wordt gebruikt. Google Translate en het Cambridge-woordenboek vermelden het (nog) niet, maar er staan wel zeven definities in het woordenboek voor straattaal, urbandictionary.com. Daar wordt een smarticle vooral uitgelegd als een slim persoon. Op pseudodictionary.com als een stukje intelligentie. Daar is het geen samentrekking van ‘smart’ en ‘article’ maar een variant op het Engelse woord voor deeltje, *particle*.

Heel indrukwekkend ziet het experiment er in de praktijk overigens nog niet uit. Een evaluatie van de proef is er nog niet. Of smarticles een toekomst hebben, zal nog moeten blijken. <

IP ORGANISEERT FOTOWEDSTRIJD

De werkzaamheden van informatieprofessionals laten zich niet altijd makkelijk in woorden vatten. Een foto zegt soms veel meer over het werkveld. In de komende nummers zal IP daarom steeds een foto plaatsen. Heb jij een passie voor fotografie en heb je een foto waarin je de ontwikkelingen en / of uitdagingen binnen het

brede informatielandschap treffend hebt vastgelegd? Stuur dan deze afbeelding (jpg-bestand) en een korte beschrijving naar redactie@informatieprofessional.nl. Aan het eind van het jaar kiest de redactie uit alle geplaatste inzendingen de meest tot de verbeelding sprekende foto. De winnaar wordt beloond met een abonnement op IP. <

GO opleidingen

Cursusagenda maart 2018

02/03 ENCODED ARCHIVAL DESCRIPTION (EAD)

02/03 INTRODUCTIE BIG DATA

02/03 FUNCTIONEEL APPLICATIEBEHEERDER

05/03 BASISOPLEIDING BIBLIOTHEKEN **GAAT ZEKER DOOR**

06/03 DIGITALE JURIDISCHE INFORMATIE ZOEKEN

06/03 DIGITAAL ARCHIVEREN EN MAPPENSTRUCTUUR

06/03 INTERNET SECURITY

07/03 METADATERING **GAAT ZEKER DOOR**

07/03 RELATIEBEHEER EN ACCOUNTMANAGEMENT
IN DE INFORMATIEDIENSTVERLENING

08/03 INFORMATIEDIENSTVERLENING & ICT

12/03 DIGITALE DUURZAAMHEID

12/03 PROCESMANAGEMENT

15/03 INFORMATION RESEARCH SUPPORT **GAAT ZEKER DOOR**

15/03 KWALITEITSZORG

Meer informatie:
goopleidingen.nl/agenda
of 070-3512380

DONALD TRUMP, LEIDER VAN EEN ONVRIJE WERELD

Na één jaar presidentschap is het effect van Donald Trumps mediaoorlog al merkbaar buiten de Amerikaanse landsgrenzen. Trump heeft zichzelf onbewust gepositioneerd als boegbeeld en leider van een onvrije wereld.

Trump begon het nieuwe jaar door er meteen lustig op los te tweeten. Zo maakte hij Michael Wolff, die het boek *Fire & Fury* over zijn presidentschap heeft geschreven, uit voor 'a total loser who made up stories'. De komst van het omstreden boek en Trumps furieuze reactie hierop is een gepaste afsluiting van zijn eerste, tumultueuze jaar als president. Een jaar ook dat gekenmerkt wordt door zijn buitengewoon vijandige relatie met de media. En een jaar waarin – dankzij Trump – het gebruik van de term 'nepnieuws' exponentieel toenam. In een recent interview bleek dat de president er zelfs van overtuigd is dat hij het woord zelf bedacht heeft. Natuurlijk is niets minder waar. Er is een groot verschil tussen Trumps definitie van nepnieuws en de eigenlijke betekenis van het begrip. Na één jaar presidentschap bleek Trumps invulling echter de favoriet te zijn bij andere (beruchte) staatshoofden.

Liar, liar, pants on fire

Nepnieuws bestaat al zolang er nieuws bestaat; in onze kranten hebben altijd bewuste en onbewuste onjuistheden gestaan. Ook over politiek. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Amerika's bekendste factcheckwebsite PolitiFact al een decennium lang politieke uitspraken controleert op waarheid. Sinds de presidentsverkiezingen in 2016 vliegen de *Pants on Fire*-beoordelingen (de meest negatieve score op de *Truth-O-Meter* van PolitiFact) je echter om de oren. Trump heeft factcheckers het afgelopen jaar flink beziggehouden; volgens *The Washington Post* had hij in 2017 maar liefst tweeduizend

foutieve of misleidende claims. Onlangs nog wist hij in een interview met *The New York Times* gemiddeld één incorrecte uitspraak per minuut te doen.

Toch zou nepnieuws – ondanks de wijde verspreiding – weinig impact op haar lezers hebben, zo wijst een onderzoek van verschillende Amerikaanse universiteiten uit. Een veel groter probleem is echter dat Trump de term nepnieuws veelvuldig als politiek wapen inzet. Volgens PolitiFact gebruikte hij in 2017 het begrip al meer dan 150 keer in tweets, interviews en speeches. Deze uitspraken hadden alleen weinig te maken met factchecking.

Poging tot censuur

In vrijwel alle gevallen beschuldigde de president mediabedrijven als CNN, NBC, *The New York Times* en *The Washington Post* van nepnieuws als zij kritiek uitten op hemzelf en op zijn regering (terwijl het rechts-conservatieve en

hierdoor niets meer dan een poging tot censuur.

Het feit dat Trump veel onjuistheden verkondigt en vervolgens onafhankelijke factcheckers door het slijk haalt, maakt de zaak nog ingewikkelder. Het tast niet alleen het journalistieke klimaat in de VS aan, maar ook daarbuiten. Steeds vaker wordt Trumps mantra overgenomen door buitenlandse despoten.

Assad, Duterte en Maduro

Het is eenvoudig om de ALL CAPS-tweets van Trump weg te schrijven als onbelangrijk of onzinnig. Helaas hebben – volgens een onderzoek van POLITICO – inmiddels vijftien landen Trumps nepnieuwsstrategie ingezet om elke kritiek in de kiem te smoren. Zo wuifde de Syrische president Bashar al-Assad een rapport van Amnesty International over 13.000 doden in militaire gevangenschappen weg als nepnieuws. Ook de Filipijnse antidrugs-cowboy/president Rodrigo Duterte en de Venezolaanse

—'Trump heeft Assad, Duterte en Maduro een nieuw excuuswoordje gegeven'—

republikeinse bolwerk FOX News gespaard bleef). Onderzoek van PolitiFact toont aan dat hij bijvoorbeeld tweette over nepnieuws toen hij vond dat de kranten hem niet genoeg de hemel in prezen om zijn optreden tijdens de orkaan crisis in Puerto Rico. Hij beschuldigde zelfs regelmatig nieuwsbedrijven van het verspreiden van nepnieuws als zij slechts zijn reactie op de demonstraties in Charlottesville citeerden. Trumps nepnieuwsstempel is

president Nicolás Maduro hebben geklaagd over de nepnieuwsmedia in hun landen; zij zouden hen onterecht demoniseren.

Assad, Duterte en Maduro waren vóór Trumps presidentschap al verwickeld in een strijd met de (inter)nationale media. Maar Trump heeft hun een nieuw excuuswoordje gegeven. De woorden van de president van de VS – nota bene *the land of the free* – dragen historisch gezien veel invloed en verant-

Vincent Janssen

Redacteur van IP en specialist Scientific Information bij de Maastricht University Library

TIME

ALBANIA 100.000 ALLI, ALGERIA 100.000 DZD, ARGENTINA 100.000 ARS, AUSTRALIA 100.000 AUD, AUSTRIA 100.000 EUR, AZERBAIJAN 100.000 AZN, BAHAMAS 100.000 BSD, BANGLADESH 100.000 BDT, BELGIUM 100.000 EUR, BRAZIL 100.000 BRL, CANADA 100.000 CAD, CHINA 100.000 CNY, COLOMBIA 100.000 COP, CZECH REPUBLIC 100.000 CZK, DENMARK 100.000 DKK, EGYPT 100.000 EGP, FINLAND 100.000 EUR, FRANCE 100.000 EUR, GERMANY 100.000 EUR, GREECE 100.000 EUR, HONG KONG 100.000 HKD, HUNGARY 100.000 HUF, INDIA 100.000 INR, INDONESIA 100.000 IDR, ITALY 100.000 EUR, JAPAN 100.000 JPY, KOREA 100.000 KRW, KUWAIT 100.000 KWD, LITHUANIA 100.000 EUR, LUXEMBOURG 100.000 EUR, MALAYSIA 100.000 MYR, MALTA 100.000 EUR, MEXICO 100.000 MXN, MOROCCO 100.000 MAD, NETHERLANDS 100.000 EUR, NEW ZEALAND 100.000 NZD, NIGERIA 100.000 NGN, NORWAY 100.000 NOK, OMAN 100.000 OMR, POLAND 100.000 PLN, PORTUGAL 100.000 EUR, ROMANIA 100.000 RON, SAUDI ARABIA 100.000 SAR, SLOVAKIA 100.000 EUR, SLOVENIA 100.000 EUR, SOUTH AFRICA 100.000 ZAR, SWEDEN 100.000 SEK, SWITZERLAND 100.000 CHF, TANZANIA 100.000 TZS, THAILAND 100.000 THB, TUNISIA 100.000 TND, U.K. 100.000 GBP, U.S.A. 100.000 USD, UZBEKISTAN 100.000 UZS, VIETNAM 100.000 VND, YEMEN 100.000 YER, ZAMBIA 100.000 ZMW, ZIMBABWE 100.000 ZWL.

woordelijkheid met zich mee. Het feit dat Trump de term nepnieuws gebruikt als wapen tegen de oppositie, rechtvaardigt voor buitenlandse autoritaire leiders het inperken van persvrijheid in hun eigen land. Het gevolg is dat humanitaire en politieke crises – zoals de Rohingya-crisis in Myanmar of het Spaanse politiegeweld tijdens het Catalaanse referendum – onterecht als nepnieuws bestempeld worden.

Devaluatie

Zoals de Duits-Amerikaanse filosoof en politiek denker Hannah Arendt al in de jaren zestig schreef, heeft de waarheid moeite haar hoofd boven te water te houden als de machthebbers de feiten onderdrukken. Desondanks is dit *post-truth* tijdperk niet lang houdbaar. Hoewel (alternatieve) feiten, meningen en propaganda momenteel kriskras door het informatielandschap manoeuvreren, is het slechts een tijdelijke beweging. Niet alleen werken tech-bedrijven met man en macht aan factchecking-tools, ook de journalistiek en de media vinden zichzelf opnieuw uit. Vooral liberale kanalen zoals *The New York Times*, *The Late Show with Stephen Colbert* of *LastWeekTonight* zijn in 2017 vaak het slachtoffer geworden van het nepnieuwsstempel en hebben daarom hard ingezet op onderzoeksjournalistiek. Ook hebben ze hun publiek geleerd kritisch te denken. Deze inspanningen zagen zij beloond met groeiende aantallen lezers en tv-kijkers. Hoe vaak Trump en de meelopende wereldleiders ook – onterecht – de term nepnieuws de wereld in slingeren, zij slagen er bijna nooit in om een inhoudelijk tegenargument te leveren. Het nepnieuwsstempel

is definitief en biedt zelden een vervangend onderbouwd feit. Hierdoor is het simpelweg te onbevredigend om duurzaam te zijn; het is daarom ook niet gek dat de *approval ratings* van de Amerikaanse president al kort na zijn aantreden een laagterecord bereikten. En dit gebrek zal vroeg of laat de term én haar frequente gebruikers weer doen devalueren. We zitten nu slechts in het *pre-post-post-truth* tijdperk. <

Trump siert sinds zijn presidentschap menige tijdschriftcover, maar niet zoals hij dat zou willen.

—‘Inmiddels hebben vijftien landen Trumps nepnieuwsstrategie ingezet om elke kritiek in de kiem te smoren’—

Sjors de Valk

WISSELINGEN IN IP-REDACTIE

Paul Nieuwenhuysen neemt afscheid als redacteur van IP. Sjors de Valk komt de redactie versterken.

Sjors de Valk studeerde IDM en Informatiekunde in Groningen. Toen de IT hem greep, werd hij softwareontwikkelaar en product owner van een ontwikkelteam. Hij was eerder werkzaam bij Bibliotheek.nl (BNL) en de Koninklijke Bibliotheek. Tegenwoordig is hij als zelfstandig informatieanalist betrokken bij diverse IT-projecten in de erfgoedsector. Als redacteur van IP richt hij zich op ontwikkelingen in de IT die waardevol zijn voor informatieprofessionals.

Paul Nieuwenhuysen is een van de laatste redactieleden die vanaf de allereerste jaargang in 1997 bij IP betrokken is geweest. Hoewel werkzaam en wonend in Vlaanderen was hij, zo hij niet op reis was in een ontwikkelingsland, vrijwel altijd bij de redactievergaderingen aanwezig. Daar was hij de vaste pleitbezorger voor de kwaliteit van de inhoud van IP en voor het belang van de techniek voor ons vak. Hoewel niet heel direct zichtbaar voor de lezers van ons blad, heeft Paul dus wel zijn invloed doen gelden op de inhoud van 21 jaar IP. Overigens nemen we niet helemaal afscheid, want Paul zal voortaan zijn inbreng hebben in de redactieadviesraad. <

Marieke van Delft

Conservator Oude Drukken bij de Koninklijke Bibliotheek

Material Evidence in Incunabula

Sinds circa 1990 wordt het productie-distributie-consumptiemodel gebruikt in de boekwetenschap. Hiermee wordt het hele boekbedrijf in overzichtelijke segmenten verdeeld, die elk een tak van het vak vertegenwoordigen. Deze driedeling toont ook een ontwikkeling in de bestudering van het boek. Boekwetenschap begon met onderzoek naar de fysieke kenmerken van boeken, naar drukkers en hun materialen (persen en letters) en concentreerde zich vervolgens op de manier waarop boeken van de producent naar consument gebracht werden. Tegenwoordig is onderzoek naar vroegere eigenaars hot, al komen ook de andere aspecten natuurlijk nog aan bod.

Een inspirerend voorbeeld van onderzoek naar vroegere eigenaars is de Material Evidence in Incunabula-database van het 15cBOOKTRADE-project, ondergebracht bij het Consortium of European Research Libraries en geleid door Cristina Dondi (Universiteit van Oxford/CERL). Material Evidence in Incunabula (MEI) is een database over vijftiende-eeuwse boeken, waarin alles wat aan een boek te zien is beschreven wordt: de band, inscripties, marginalia, eigenaarsaantekeningen, rubricatie oftewel versiering van de tekst, enzovoort. Dat alles met de bedoeling erachter te komen hoe en door wie die boeken in de loop der tijd gebruikt zijn. De Koninklijke Bibliotheek in Den Haag begon in mei 2017 haar incunabelen in MEI (zie data.cerl.org/mei) te beschrijven met de hulp van stagiaires.

Het mooie van de hele onderneming is dat steeds meer bibliotheken, zowel in binnen- als buitenland, aan het project mee gaan doen. Allerlei informatie komt op die manier bij elkaar, waardoor bijvoorbeeld verspreid geraakte collecties gereconstrueerd kunnen worden. Zo zijn nu al 254 edities in 261 exemplaren van de beroemde Amsterdamse collectioneur Pietro Bolongaro Crevenna (1735-1792) in zeven gerenommeerde bibliotheken wereldwijd via CERL te vinden. Of is te zien hoe snel een Utrechtse druk al in Venetië gebruikt werd. Door de internationale samenwerking en het grote aantal beschreven uitgaven biedt MEI nieuw zicht op oude boeken. <

Binnenzijde van het voorplat van G. Boccacio, *La Fiammetta*, 1472.

Het plakkertje in de linkerbovenhoek wijst op de herkomst van het boek uit de collectie van Pietro Bolongaro Crevenna. Daaronder is het ex libris van Joseph Smit te zien die het boek eerder bezat.

UNIEK IN
ARCHIEFONDERWIJS

OP ZOEK NAAR MEER VAKKENNIS?

DE HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM ARCHIEFSCHOOL VERZORGT
NA- EN BIJSCHOLING VOOR DE ARCHIEFSECTOR.

CURSUS PRIVACYBESCHERMING EN ARCHIEFDIENST

- ▶ 2 dagen
  - ▶ dinsdag 6 en 20 maart 2018
-

SEMINARCYCLUS ARCHIVISTIEK VOOR NIET-ARCHIVARISSEN

- ▶ 5 dagen
  - ▶ donderdag 8, 15, 22 en 29 maart en 5 april 2018
-

CURSUS TOEZICHT OP DE DIGITALE OVERHEID

- ▶ 4 dagen
  - ▶ maandag 9, 16 en 30 april, 14 mei 2018
-

MEER WETEN?

Op hva.nl/archiefschool vindt u het **complete cursusaanbod**. Heeft uw organisatie behoefte aan een training op maat? Neemt u dan contact op met Marieke de Haan, telefoon 06 21158 210.

CONTACT

- ✉ archiefschool@hva.nl
- 🌐 hva.nl/archiefschool

HACKERS UITGEDAAGD OM TE WERKEN MET LINKED ERFGOEDCOLLECTIES

Welke nieuwe toepassingen kun je maken met erfgoedcollecties die aangeboden worden als linked data? En hoe stel je als erfgoedinstelling die collecties als linked data beschikbaar zodat ontwikkelaars ermee aan de slag kunnen? Met deze twee vragen in het achterhoofd vinden al een paar jaar HackaLOD's plaats. Op 9 februari gaat een nieuwe editie van start.

De HackaLOD, een 24-uurs-hackathon, daagt ontwikkelaars uit om toepassingen te maken met linked data-erfgoedcollecties. In 2016 kon gehackt worden in een voormalige gevangenis in Utrecht, voor de 2018-editie op 9 en 10 februari a.s. verblijven de deelnemers 24 uur lang in de Posthoornkerk in hartje Amsterdam. Veldbedden staan klaar in de keldergangen van de kerk, zodat de deelnemers even hun hoofd op een kussen kunnen laten rusten om nieuwe energie op te doen. In wedstrijdvorm gaan de hackers in deze kerkelijke omgeving op zoek naar de heilige linked data-graal, oftewel de 'killer app'.

Belang

De organiserende erfgoedinstellingen zijn overtuigd van de potentie van linked data. Zo is linked data

een van de drijvende 'krachten' achter de uitwerking van de Nationale Strategie voor Digitaal Erfgoed (2015). Sindsdien werken de partners in het Netwerk Digitaal Erfgoed onder meer aan de implementatie van linked data, om zo te komen tot een gedistribueerd netwerk van erfgoedinformatie. Door erfgoedinformatie te publiceren als linked data wordt het hergebruik van de informatie gestimuleerd en wordt het makkelijker om bronnen met elkaar te verbinden en meer contextinformatie te kunnen bieden.

De HackaLOD biedt de erfgoedwereld de mogelijkheid om praktijkvoorbeelden te verzamelen waarbij de toepassing van linked data centraal staat. In eerdere edities is gebleken dat hackers in staat zijn om onverwachte toepassingen te creëren waarmee het makkelijker wordt om de meerwaarde van linked data te kunnen aantonen, zowel voor

directies en management van erfgoedinstellingen als ook voor de medewerkers zelf. Een voorbeeld daarvan is de 'killer app' die door een team van CLARIAH, een consortium van geesteswetenschappelijke onderzoeksinstituten, werd gemaakt: 'If buildings could talk'. Allerlei informatie in uiteenlopende bronnen over gebouwd erfgoed wordt aan elkaar gelinkt en zo krijgen die gebouwen allemaal een eigen verhaal. Deze app won in 2016 de publieksprijs.

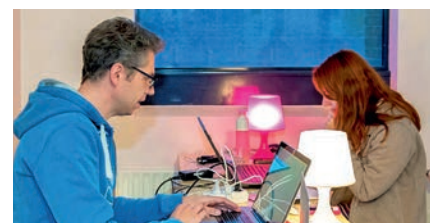
Praktische aspecten

Ook krijgen de organisatoren inzicht in heel praktische aspecten. Waar loopt een erfgoedinstelling tegenaan als een dataset moet worden geconverteerd naar linked data? En wat betekent het voor de hosting en beschikbaarstelling van erfgoedbronnen? Daarnaast bleek in 2016 ook dat lang niet alle programmeurs ervaring hebben met

Martijn Kleppe

Adviseur digital scholarship en internationale samenwerking bij de Koninklijke Bibliotheek

3 nationale datasets nu als linked open data beschikbaar

Nederlandse Bibliografie Totaal

De Koninklijke Bibliotheek werkt aan het beschikbaar maken van haar bibliografische metadata in de vorm van linked data. Twee jaar geleden werden alle thesaurusrecords als linked data gepubliceerd. De bètaversie van de Nederlandse Bibliografie Totaal (NBT) is de eerste set met bibliografische beschrijvingen die nu wordt toegevoegd. Linked data-beschrijvingen bieden de bibliothe-

ken een uitgelezen kans om hun collecties te koppelen aan andere omgevingen, zoals Google en Wikipedia. Uiteindelijk wil de KB via deze weg zoveel mogelijk linked data over bibliografische werken publiceren, om zo alle Nederlandse bibliotheekcollecties op een eenduidige manier met elkaar en met de buitenwereld te verbinden. De dataset is te vinden op data.bibliotheek.nl.

Bladmuziekcollectie

Met financiering door OCW en de gemeente Hilversum is een digitaliseringsproject gestart van een substantieel deel van de bladmuziekcollectie van de in 2013 gesloten Muziekbibliotheek van de Omroep. De collectie wordt toegevoegd aan de nationale bibliotheekcatalogus en de metadata is voortaan als linked data in het Netwerk Digitaal Erfgoed

beschikbaar. Zo komt het repertoire van beroemde ensembles uit de rijke radiojaren (1945-1980) beschikbaar. Een voorbeeld is het radio-orkest en big band The Skymasters dat wekelijks optrad voor de AVRO in jazzprogramma *Swingtime*, vanuit Nick Vollebregt's Jazzcafé te Laren. De dataset is te vinden op metamatter.io/som.

Monumentenregister

Het Monumentenregister bevat gegevens van alle monumenten in Nederland die door het Rijk zijn aangewezen als beschermd monument. Dit register komt via de Rijksdienst van het Cultureel Erfgoed als linked open data

beschikbaar en vormt een rijke bron voor erfgoed informatie. Deze versie is nog in bètavorm en krijgt de komende maanden voortdurend updates. De dataset is te vinden op cultureelerfgoed-virtuoso.poolparty.biz/sparql.

linked data. Daarom is dit jaar bijvoorbeeld veel tijd gestoken in het aanbieden van extra documentatie over linked datasets en tutorials voor de werking van SPARQL, de zoektaal om informatie op te vragen voor semantic web-applicaties. Voor de ontwikkelcommunity is de HackaLOD eveneens van belang. Want niet alle softwareleveranciers kunnen al voldoende uit de voeten met linked data. Met deze editie willen de organisatoren het bewustzijn en de belangstelling van appbouwers, softwarebedrijven en de creatieve industrie stimuleren.

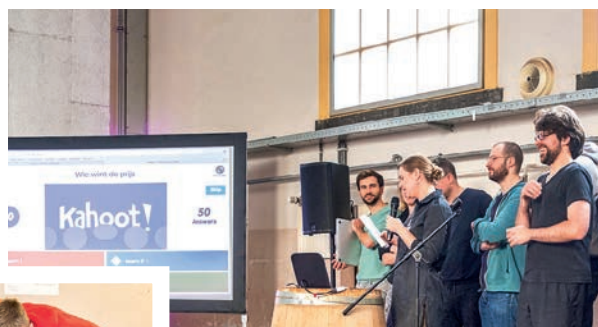
HackaLOD 2018

De organisatie van de 2018-editie is in handen van het Netwerk Digitaal Erfgoed, het Rijksmuseum en de Koninklijke Bibliotheek. De deelnemers worden uitgedaagd om applicaties te ontwikkelen die gebruik maken van minimaal twee erfgoedcollecties of relevante an-

dere informatiebronnen. De collecties worden met behulp van linked data-technieken met elkaar verbonden, waarbij het voor de gebruiker van de applicatie niet nodig is om linked data te begrijpen.

De hackers hebben 24 uur de tijd om een app, een virtual reality-toepassing, visualisatie, chatbot, game, installatie of wat dan ook te bouwen. Er is een jury die zal letten op noviteiten die mogelijk gemaakt worden met de inzet van semantic web-technologie en linked data. Zo zal een 'semantic search' een hogere score opleveren dan een 'reguliere search'.

Er zijn twee prijzen te winnen. De hoofdprijs bestaat uit 1.000 euro en wordt toegekend door een jury. De bezoekers van het symposium kiezen de winnaar van de publieksprijs (500 euro). Het prijzengeld wordt beschikbaar gesteld door het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid. <

Foto's: Beeldstudio, Koninklijke Bibliotheek

Beelden van de HackaLOD-editie uit 2016

IP ONLINE

Op InformatieProfessional.nl vind je het laatste nieuws, blogs, bijdragen, to do-tips, het tijdschriftenarchief en heel veel meer. Met deze maand onder meer:

Wat het terugdraaien van netneutraliteitsbepalingen in de VS voor bibliotheken kan betekenen

Bibliotheken zijn met name bezorgd over de miljoenen Amerikanen voor wie de bibliotheek de enige plek is waar ze online actief kunnen zijn, schrijft Melanie Imming.

Microsoft belicht visie op gebruik van Office 365 op European SharePoint Conference

Opvallend was dat Microsoft steeds meer platform-onafhankelijk wordt, constateert Daniël de Vette.

Leidse Nieuwscheckers en Nu.nl officieel erkend als factcheckers

'Belangrijk,' zegt Alexander Pleijter (Universiteit Leiden). 'Zo kunnen we bijvoorbeeld aan de buitenwereld laten zien dat we werken volgens bepaalde criteria en standaarden.'

Volg ons ook op

www.facebook.com/Informatieprofessional
twitter.com/IPnieuws

JOSEPH BUSCH VERZORGT KEYNOTE OP VOGIN-IP-LEZING 2018

Joseph Busch, eigenaar van het adviesbureau Taxonomy Strategies, verzorgt tijdens de VOGIN-IP-lezing 2018 op 28 maart de keynotelezing. Afgelopen najaar verzorgde hij een keynote op de Taxonomy Boot Camp London 2017. Joyce van Aalten was erbij.

Er bestaat een grijs schemergebied tussen artificial intelligence en automatische classificatie. Beide lopen in elkaar over en het is niet gemakkelijk te definiëren wat nu precies onder beide begrippen wordt verstaan. Maar tijdens zijn keynote presentatie op de Taxonomy Boot Camp London 2017 durfde Joseph Busch zich eraan te wagen om ze helder van elkaar te scheiden. Dat deed hij onder andere door verschillende soorten

toepassingen, zoals sentiment analyse en entity extraction onder te verdelen naar artificial intelligence en automatische classificatie. En om het nog concreter en praktischer te maken, gaf hij een overzicht van tools die zich hiermee bezighouden, waaronder IBM's Watson.

Een van de grote misverstanden, waar ik ook vaak mee te maken krijg, is dat gedacht wordt dat bij artificial intelligence en automatische classificatie alles vanzelf gaat. Als een soort magische wondermachine weet de computer wat je zoekt en zorgt hij ervoor dat je alles wat relevant is vindt. Anderen stellen dat het handwerk van personen vele malen beter en onmisbaar is. Joseph Busch stelt dat een combinatie van beide tot het beste van twee werelden leidt. In die gedachtegang kan ik me helemaal vinden.

Joseph Busch hield op de Taxonomy Boot Camp London 2017 geen vaag verhaal, maar gaf een duidelijk overzicht van de laatste ontwikkelingen. Het maakte de presentatie van Busch praktisch, to-the-point en direct toepasbaar voor iedereen die aan de slag wil met artificial intelligence en/of automatische classificatie. Om dat concrete verhaal van Busch ook te horen, kun je nu naar de keynote komen die hij 28 maart op de VOGIN-IP-lezing in de OBA in Amsterdam geeft. vogin-ip-lezing.net <

Joseph Busch

‘Onbedoeld brengt de beslissing van president Trump de behoefte aan een Europese Silicon Valley een stapje dichterbij’

Netneutraliteit is dood (in de VS), lang leve netneutraliteit

President Trump kwam het Witte Huis binnen met de belofte dat hij een groot aantal verdragen zou verscheuren. Van het nucleaire akkoord met Iran, tot handelsverdragen en het klimaatakkoord van Parijs. Daar kwam recent nog het terugdraaien van netneutraliteit bij. Hiermee verklaart hij zich vijand van het open internet en vriend van de grote technologie- en telecombedrijven; een ‘moeras’ waarvan hij juist zei dat hij daar af wilde. Door de regels voor netneutraliteit los te laten, komen het open internet en de positie van internetgebruikers onder grote druk te staan. Het ligt voor de hand dat internetaanbieders en onlinediensten zoals sociale media en videostreaming nu meer deals zullen sluiten voor een voorkeursbehandeling. Internetgebruikers kunnen dan gebruik maken van een sneller – of zelfs gratis – Facebook, terwijl ze voor een tragere toegang tot een bibliotheekwebsite wél data moeten betalen. Het zal consumenten nog verder in een online bubbel trekken, en voor startups zal het steeds moeilijker zijn ertussen te komen. Als alleen de aanbieders van websites met een grote zak geld voorkeurstoegang kunnen kopen, is dat slecht voor concurrentie of toegang tot niet-commerciële sites. Het nog machtiger maken van grote technologiebedrijven is het laatste wat we nodig hebben. Het is juist de discriminatie tussen verschillende da-

Foto: Bram Belloni

Marietje Schaake
Europarlementariër
voor D66
sinds 2009

tapakketjes die door netneutraliteit voorkomen moet worden. Nederland was een van de eerste landen ter wereld die dat in de wet verankerde nadat een telecoomaanbieder aangaf hoe datapakketjes voor voice-over-IP-concurrenten gericht werden afgeknepen. Online concurrentie met hun eigen, duurdere, belminuten of sms-berichten wilden de aanbieders niet. Maar dit soort misbruik van de machtspositie van poortwachters mag niet. Voorstan-

ders van het opheffen van netneutraliteit claimen dat deals tussen bedrijven nodig zijn voor investeringen, maar het bewijs voor dit argument ontbreekt. In de hele Europese Unie is netneutraliteit vastgelegd.

Wat in de VS gebeurt raakt ons ook, zeker online, waar Amerikaanse bedrijven al een grote rol spelen. Het is daarom nog belangrijker dat we in de EU wel vasthouden aan netneutraliteit. Regels voor eerlijke concurrentie online zijn een voorwaarde voor de digitale interne markt. Maar het internet gaat over meer dan de markt, en juist de publieke rol van het internet moet beschermd, en innovatie mag niet ontmoedigd worden.

Er wordt vaak gesproken over de behoefte aan een Europese Silicon Valley. Onbedoeld brengt de beslissing van president Trump dat een stapje dichterbij. Het zou mooi zijn als startups en innovatieve bedrijven de weg naar de EU weten te vinden, weg uit het moeras van almachtige technologiebedrijven. <

Ronald de Nijis

Eindredacteur van IP

Met dank aan Sjors de Valk

Door de technische ontwikkelingen beweegt het vakgebied van informatie-professionals steeds meer richting IT. Drie IT'ers vertellen over hun werkprijktijk en hoe ze, afkomstig uit heel andere vakgebieden, in de erfgoedwereld zijn beland. Welke kennis en vaardigheden zijn volgens hen onmisbaar voor informatie-professionals?

▶ 3 INTERVIEWS WAAROM INFORMATIE- PROFESSIONALS IT MOETEN OMARMEN

Hans Laagland (41) is informatiearchitect bij Tresoar, Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintreum

Hans Laagland: 'Het is interessant om vanuit het snijvlak van IT en de business na te denken over hoe we nu naar informatie kijken'

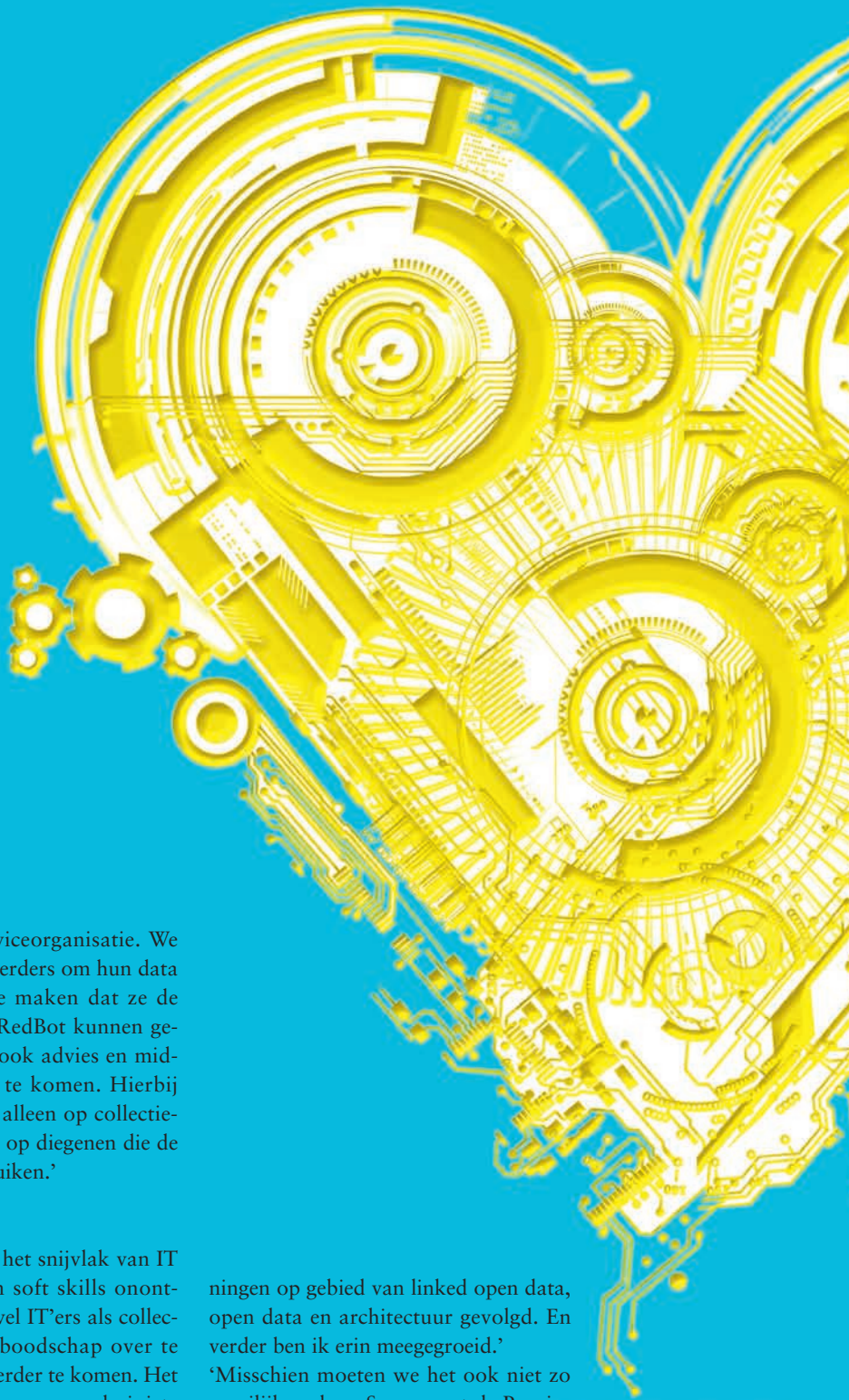
'In 2005 ben ik als classicus bij Tresoar terechtgekomen. Het Frysk Histoarysk en Letterkundich Sintrum beschikt namelijk over een grote boeken- en beeldcollectie op het gebied van de klassieke oudheid; in totaal zo'n 60.000 titels. Als collectievormer heb ik me onder andere beziggehouden met boekrecensies lezen, titels aanschaffen en het opzoeken van samenwerkingen voor publieksactiviteiten.'

'In de daaropvolgende jaren heb ik steeds meer interesse ontwikkeld voor de technische en de informatiekant van het vakgebied en hoe je materiaal digitaal beschikbaar kunt stellen. Dat heeft in 2011 geleid tot mijn benoeming als eerste datamanager van Tresoar. In die functie was ik onder andere verantwoordelijk voor de data van de organisatie. Ik moest ervoor zorgen dat de data volgens standaarden werd ontsloten en dat ze op grote digitale platformen beschikbaar werd gesteld.'

Informatiearchitect

'In 2017 is een deel van de werkzaam-

heden overgezet en daarnaast aangevuld tot een functie van informatie-architect. De gedachte daarachter was: we hebben zoveel data in huis en we opereren in diverse netwerkverbanden, daarvoor is eigenlijk een informatie-architect nodig. In die functie zit ik tussen IT en de business in; ik ontwerp dus geen software-architecturen, ook schrijf ik geen programma's. Ik richt me op de informatiestromen die door de organisatie gaan en bepaal welke applicaties en processen daarbij horen. Ook stel ik de kaders op: hoe ga je met informatie om. Daarbij gaat het niet alleen om de collectie-informatie, ook onze interne informatiehuishouding valt daaronder. Daarnaast breng ik innovatie.'

'Het is interessant om vanuit dat snijvlak van IT en de business na te denken over hoe we nu naar informatie kijken. Bij Tresoar zien we onszelf niet meer als een bibliotheek of een archief, maar als een informatie-instelling. Natuurlijk hebben we boeken uit de bibliotheek, documenten uit het archief en de stukken uit ons museum. Het draait echter niet meer om de dragers, centraal staat informatie en hoe die naar het publiek te krijgen.'

Klassieke oudheid

'Samen met een collega van het Rijksmuseum van Oudheden coördineer ik de Week van de Klassieken, een actie-week waarin we aandacht vragen voor de klassieke oudheid. Dat is een andere manier om met je informatie om te gaan. Verder werkt Tresoar, samen met andere instellingen en verenigingen, in een community rondom mensen die geïnteresseerd zijn in de klassieke oudheid.'

RedBot

'Bij Tresoar houd ik me bezig met twee grote projecten. Zo ben ik namens Tresoar de implementatiemanager van het E-depot; dit project is gericht op duurzame toegankelijkheid. Daarnaast houd ik me bezig met de RedBot. RedBot beoogt de collectie-Friesland, dus al het door Friese erfgoedorganisaties gedigitaliseerde materiaal, met elkaar en met het internet te verbinden. Daarvoor stellen we een technische infrastructuur beschikbaar, maar daarnaast fungeren

we ook als een serviceorganisatie. We helpen collectiebeheerders om hun data zodanig geschikt te maken dat ze de infrastructuur van RedBot kunnen gebruiken. We geven ook advies en middelen om tot tools te komen. Hierbij richten we ons niet alleen op collectie-eigenaren maar ook op diegenen die de data willen hergebruiken.'

Soft skills

'Omdat ik werk op het snijvlak van IT en de collectie, zijn soft skills onontbeerlijk om aan zowel IT'ers als collectie-eigenaren mijn boodschap over te brengen en samen verder te komen. Het vereist vaardigheden om op de juiste manier aan beide partijen de standpunten over te brengen, zoals netwerken, reflecteren, motiveren en proactief zijn.'

Metadata

'Als informatieprofessional moet je informatie als data, als metadata kunnen lezen. Ik zeg niet: iedereen moet code en API's kunnen schrijven, maar het helpt wel als je op die manier naar data kunt kijken, dat je het kunt lezen en interpreteren. Ik heb diverse cursussen en train-

ingen op gebied van linked open data, open data en architectuur gevolgd. En verder ben ik erin meegegroeid.'

'Misschien moeten we het ook niet zo moeilijk maken. Samen met de Provincie Fryslân en de Gemeente Leeuwarden heeft Tresoar het Fries Open Data Platform opgezet. Hier stellen we datasets als open data beschikbaar. Als je boeken kunt beschrijven, dan kun je ook datasets van metadata voorzien en verspreiden. Bij dit type bestanden maak je geen onderscheid meer of het bijvoorbeeld een boek of een tijdschrift is. Je kijkt gewoon naar de informatie die in het bestand zit. Het gaat erom informatie "bronzij" te zien. >>

Aangezien VIAA een dienstenorganisatie is, hebben we zelf geen eigen collectie. Dit houdt in dat we in opdracht van de Vlaamse regering onze klanten – meer dan 140 contentpartners in het erfgoedveld – een digitaal depot aanbieden waar ze hun collecties een plek kunnen geven.’

‘Mijn huidige functietitel is business process analyst. Enerzijds geef ik opleidingen aan de verschillende instellingen om hun digitale collecties te kunnen raadplegen en te gaan verrijken in ons digitaal archief. Anderzijds ben ik intern, bij VIAA, verantwoordelijk voor het maken van datamodellen. Ik ben dus heel vaak bezig met het modelleren van XML-files. Ook maak ik functionele analyses; daarvoor word ik geacht heel goed te weten hoe de informatiestromen binnen onze organisatie lopen. Ik maak de analyses en *brief* die aan onze programmeurs, de mensen die echt softwarecode schrijven.’

Digital born content

‘Op dit moment ben ik bezig met een project om ook de digitaal geboren collecties van onze contentpartners te archiveren. Een grote uitdaging, omdat het een breed gamma aan formaten oplevert waarin partners hun collecties bewaren. Wat we nu doen is deze content binnenhalen en preserveren. Om dit materiaal op de lange termijn veilig te kunnen bewaren, onderzoeken we welk formaat wel of niet duurzaam is en hoe we niet-duurzame formaten kunnen omvormen tot duurzame preserveersformaten.’

‘Daarnaast ben ik een tool aan het bouwen om de metadata van de verschillende contentpartners makkelijk om te zetten naar één centraal datamodel in het VIAA-archiefsysteem. Op deze manier worden de verschillende collecties ook makkelijk doorzoekbaar en kan het archiefmateriaal in de toekomst vlot hergebruikt worden binnen andere ontsluitingsplatformen van VIAA.’

Brugfunctie

‘Als je collectiebeheerders en IT'ers bij elkaar zet, bestaat het risico dat de beide partijen elkaar niet helemaal begrijpen; ze spreken namelijk niet altijd dezelfde taal. Onze klanten worden vaak

neergesabeld door de vele technische begrippen – XML, API... het zijn allemaal afkortingen, concepten die heel abstract zijn als je ze zelf nog niet in werking hebt gezien. Er is dus een brug nodig. In mijn job ben ik de brug tussen die twee domeinen.’

‘Die *gap* is alleen te overbruggen door met praktische voorbeelden aan de slag te gaan. Het leuke aan mijn job is dat ik de collectiebeheerders kan voorstellen om bijvoorbeeld een klein project te doen. Door iets praktisch te implementeren en dan het resultaat te bekijken, wordt een abstracte IT-term opeens heel concreet.’

Ontwikkelingen

‘Ik zie verschillende ontwikkelingen in mijn vakgebied die waardevol zijn voor informatieprofessionals. Een belangrijke kwaliteit is bijvoorbeeld het leren omgaan met validatiesystemen om metadata te controleren. Omdat we meer en meer geconfronteerd worden met het scenario waarbij metadata uitgewisseld moet worden of op zijn minst toegankelijk gemaakt worden. Een basiskennis XML en XSD is onontbeerlijk.’

‘Tegelijk is het leren aanspreken van API's een zeer goede vaardigheid die een informatieprofessional meer voeling geeft met de manier waarop informatie beschikbaar gemaakt én hergebruikt kan worden. Ook het leren schrijven van queries zodat databases aangesproken kunnen worden en geïnterpreteerd worden, is handig. De informatieprofessional moet zich er bewust van zijn dat de software-interface van een contentmanagementsysteem een laagje is, en dat de grootschalige (meta)data in databases wordt bewaard en dat deze databases ook rechtstreeks bevraagd kunnen worden.’

Offertes

‘Is deze technische kennis handig? Zeker. Ik merk dat informatieprofessionals die een opdracht uitschrijven om een website of een app te laten bouwen, vaak leunen op de technische expertise van de aanbieders, de IT'ers die iets gaan bouwen. Als informatieprofessionals meer kennis ontwikkelen van wat er technisch mogelijk is, kunnen ze vaak een betere oplossing kiezen.’

Na een studie Kunstwetenschappen kreeg ik een baan bij het Huis van Alijn, een museum met een focus op het dagelijks leven in de 20ste eeuw en, grappig genoeg, nu een van de contentpartners van VIAA. Vervolgens maakte ik de overstap naar een andere sector, een baan vinden in de culturele sector was in die tijd niet altijd even gemakkelijk. Ik ging aan de slag als logistiek analist bij Volvo; mijn eerste ervaring met datawarehousing en rapporteren was een feit.’

‘In mijn huidige job bij VIAA vallen die twee banen samen: voeling met het cultureel erfgoed, met de inhoudelijke materie, en de kennis die ik heb opgedaan om analyses op data te gaan doen.’

Analyses maken

‘Mijn oorspronkelijke functietitel bij VIAA was digitaal archivaris, deze titel is ondertussen een beetje omgebouwd. Ik kreeg namelijk allerlei vragen over wat voor collectie VIAA precies heeft.

Eva Verdoodt (33) is business process analyst bij VIAA - Vlaams Instituut voor Archivering

Eva Verdoodt: ‘Als informatieprofessionals meer kennis ontwikkelen van wat er technisch mogelijk is, kunnen ze vaak een betere oplossing kiezen’

Het was niet de gedroomde start op de arbeidsmarkt. Nadat ik begin jaren negentig zowel een studie aan de Reinwardt Academie als een studie Kunstgeschiedenis had afgerond, was er een enorme werkloosheid. De enige mogelijkheid om aan werk te komen was om me te laten omscholen tot automatiseerder. Overigens niet zo'n heel gekke keuze, want bij de Reinwardt Academie, een museumopleiding, was ik voornamelijk vanuit de studierichting Beheer en behoud opgeleid. Bij die richting was er, evenals bij de toenmalige bibliotheek- en documentatieacademies, al behoorlijk wat aandacht voor de informatievoorziening. Ook werd het vak Informatica gegeven. De meeste studenten vonden dat nogal aan de technische kant, ik vond het juist erg leuk.'

Systeem/applicatiebeheerder

'Het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis zocht iemand die feeling had voor techniek en die niet vreemd stond tegenover cultuur. Dat sloot goed aan bij mijn studies. Eerst ben ik hier aan de slag gegaan als systeem/applicatiebeheerder en langzamerhand heb ik me doorontwikkeld tot hoofd automatisering. Sinds kort laat ik de managementkant wat meer los en vervul ik nu de functie van informatiearchitect. In mijn werk zitten chieft information officer-achtige componen-

Reinier van 't Zelfde:
'Bij het RKD dienen de informatie-professionals zich heel goed de informatiestructuur eigen te maken waarin de data wordt aangemaakt'

Reinier van 't Zelfde (50) is informatiearchitect bij RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

Foto: Gerrit Schreurs

ten, zoals het op één lijn houden van de informatiehuishouding van het RKD. Verder zoek ik naar samenwerkingsmogelijkheden met andere instellingen en spoor ik naar softwareontwikkelaars die onze informatiehuishouding verder vorm kunnen geven.'

Projecten

'Vanuit mijn functie als informatie-architect ben ik bij verschillende projecten betrokken. Een ervan is *Van Gogh World Wide*, dat het RKD samen met het Van Gogh Museum en Kröller-Müller Museum is gestart. Het doel is dat alle documentatie over en al het werk van Vincent van Gogh in een overkoepelende digitale publicatie beschikbaar komt, inclusief allerlei zoekmogelijkheden en visualisaties.'

'Een ander project waar ik aan werk is een digitale bronnenpublicatie van de geschriften en brieven van de schilder Piet Mondriaan. In samenwerking met het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis worden deze werken op het RKD getranscribeerd en geannoteerd. Het is mijn taak om onder andere de ICT-kant daarvan in te richten. Ook is het mijn rol om mee te denken hoe we bestaande digitale bronnen van het Huygens Instituut en van het RKD, zoals de bibliografische database RKD-artists&, aan deze bronnenpublicatie kunnen knopen.'

Vaardigheden van informatieprofessionals

'Bij het RKD dienen de informatieprofessionals zich heel goed de informatiestructuur eigen te maken waarin de data wordt aangemaakt. Ze moeten bijvoorbeeld weten hoe de data met elkaar samenhangt en op welke plekken ze beschrijvings-elementen kunnen toevoegen. Ook dienen ze te weten hoe ze standaarden als Iconclass moeten inzetten, en bekend te zijn met formele standaarden.'

'In de organisatie gaan we nu nog een stap verder: we vinden het belangrijk dat de vaardigheid met de gebruikte software vergroot wordt, zodat men beter in staat is om zelf data te importeren en te exporteren, in data te zoeken, enzovoort.'

'Ook is er nog een andere ontwikke-

ling binnen het RKD: niet alleen informatieprofessionals maar ook andere professionals krijgen bij ons een rol of misschien zelfs wel een functie van functioneel beheerder. Men kan niet meer tegen de IT-afdeling zeggen: "We hebben een probleem, los het maar op". Nee, ze zijn straks mede-eigenaar van het probleem en ze kunnen het ook zelf richting de leverancier proberen te verwoorden.'

Vertaling maken

'Het verschil tussen informatieprofessionals en IT'ers zit vaak in mate van betrokkenheid bij de inhoud van wat er in digitale producten omgezet gaat worden. De IT'er wil horen: dit en dat moet er gebeuren – en dat maakt hij dan. Hij bekommert zich er bijvoorbeeld niet om of dat ook datgene is wat de onderzoeker of het publiek nodig heeft. De informatiespecialist daarentegen maakt de vertaling tussen de doelgroepen en wat er technisch gerealiseerd moet worden. Het is dus zaak dat de informatiespecialist net voldoende weet van de techniek om die vertaling te kunnen maken zodat de IT'ers aan de slag kunnen. En dat hij genoeg weet van de inhoud om dit te kunnen vormgeven en ervoor te zorgen dat het eindproduct voor de doelgroepen optimaal is.'

Semantisch web

'De belangrijkste ontwikkelingen voor informatieprofessionals zijn die rondom het semantisch web; de ontologische modellen die voor de museale bibliotheekwereld worden ontwikkeld of al ontwikkeld zijn, zoals FRBR. Verder vind ik samenwerkingen heel belangrijk. Dat we als erfgoedorganisaties vanuit het Netwerk Digitaal Erfgoed daadwerkelijk op elkaars informatie gaan aansluiten. Dan wordt de belofte van het semantisch web langzamerhand waargemaakt.'

Ben Companjen

Digital scholarship librarian
bij het Centre for Digital
Scholarship van de Universitaire
Bibliotheken Leiden

Software & data skills trainen...

Library Carpentry is een lesprogramma ontwikkeld door vrijwilligers om vaardigheden in software-ontwikkeling en dataverwerking aan bibliotheek- en archief-medewerkers over te dragen. De lessen mogen hergebruikt worden, maar niet elk hergebruik maakt Carpentry. Hoe werkt het, en wat zijn de ervaringen in Nederland?

Library Carpentry is een trainingsprogramma voor informatieprofessionals, gericht op software en data skills. Omdat onderzoek steeds meer gebruik maakt van software als gereedschap, is het belangrijk om te weten hoe men software maakt. Daarmee kunnen bibliotheekgebruikers geholpen worden, maar ook informatieprofessionals zelf, aangezien het werk van de informatieprofessional net zo goed digitaal wordt.

Informatieprofessionals die onderzoekers helpen, moeten begrijpen hoe ze met data en software werken. Keuzes voor bepaalde algoritmes beïnvloeden bijvoorbeeld hoe een digitale collectie tot stand komt en hoe deze in onderzoek gebruikt kan worden.

Maar ook in eigen activiteiten komen zulke vaardigheden van pas: OpenRefine, databases of simpele Pythonscripts kunnen veel handwerk overnemen en kunnen meer data aan dan bijvoorbeeld een spreadsheetprogramma. Daartegenover staat dat je enige kennis moet hebben van werken met de commandoregel, werken met data, gebruik van versiebeheer voor code en/of data, SQL of zelfs programmeren.

Hoe het begon

Om onderzoekers deze skills (met name het programmeren) bij te brengen is in 2004 Software Carpentry opgericht, op basis van eerste workshops in 1998. 'Carpentry' is daarbij een nadrukkelijke verwijzing naar ambachtenschap en het opleiden van leerlingen tot gezellen en gezellen tot meesters, die vervolgens anderen kunnen opleiden. In 2014 werd het vergelijkbare Data Carpentry opgezet, met een overlappend programma, maar met meer nadruk op het verkrijgen, verwerken en opslaan van data in onderzoek.

De 'instructors' zijn vrijwilligers die binnen of buiten werktijd Carpentry 'geven'. Voor certificering hebben ze een instructortraining gevolgd waarin de belangrijkste didactische vaardigheden worden meegegeven. Sommige instructeurs volgen later extra training om zelf andere instructeurs te kunnen opleiden. Software en Data Carpentry zijn gericht op onderzoekers en werken met voorbeeldproblemen en -data uit de vakgebieden van de onderzoekers. Zo zijn er workshops voor biomedici (life sciences), natuurkundigen en sociale wetenschappen. Toch deden ook informatieprofessionals al snel mee.

...met Library Carpentry

Library Carpentry ontstond in 2014 toen de ‘digital curators’ van de British Library in overleg met de Software Carpentry Foundation een eerste Carpentry-workshop organiseerden voor informatieprofessionals. Zij hadden binnen de BL in 2012 het Digital Scholarship Training Programme opgezet voor collega’s, maar binnen en buiten de BL was ook behoefte aan software en data skills.

Groene stickies, roze stickies

Carpentry workshops zijn klassikaal en hands-on. Naast de trainer die voor de klas staat is er minstens een helper die rondloopt om te ondersteunen en vragen te beantwoorden, opdat iedereen de les kan blijven volgen en individuele problemen niet de hele les ophouden. Om het overzicht op de voortgang te bewaren gebruikt men vaak verschillende kleuren stickies (post-its). Is een opdracht af, dan plak je (bijvoorbeeld) een groene sticky aan je scherm. Met (bijvoorbeeld) een roze sticky geef je aan dat je hulp nodig hebt, zodat een helper kan meekijken.

OER en trademarks

De lesprogramma’s en lesmaterialen

van Software, Data en Library Carpentry zijn onder een vrije licentie beschikbaar (zie ‘Verder lezen’). Iedereen mag dus lessen geven, overnemen en aanpassen. Maar de Software Carpentry Foundation staat het gebruik van het handelsmerk Software Carpentry alleen toe voor workshops die aan hun eisen voldoen; de Data Carpentry-stuurgroep doet hetzelfde voor Data Carpentry. Elke workshop moet bijvoorbeeld de kernlessen bevatten en worden gegeven door een gecertificeerde instructor.

Library Carpentry heeft (nog) geen bestuur dat regels vaststelt hoe workshops opgebouwd en gegeven moeten worden. Er wordt gesproken over het samengaan met Software en Data Carpentry. Het is waarschijnlijk dat er dan regels worden opgesteld voor officiële Library Carpentry-workshops.

Goed lesmateriaal vereist natuurlijk wel wat werk van mensen met verstand van zaken. Dankzij de overlap met de andere Carpentry’s was veel materiaal al beschikbaar, maar de voorbeeldproblemen en -data pasten niet bij het vakgebied. De lessen en het materiaal worden regelmatig gecontroleerd en aangepast, soms in een speciale schrijfsessie, maar ook op basis van workshopervaringen.

‘Het woord *carpentry* is een verwijzing naar het opleiden van leerlingen tot gezellen en gezellen tot meesters, die vervolgens anderen kunnen opleiden’

DH Clinics in Nederland

In Nederland zijn enkele lessen van Library Carpentry opgenomen in de Digital Humanities Clinics (DH Clinics). Lotte Wilms (Koninklijke Bibliotheek), Michiel Cock (Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit) en ondergetekende (Universitaire Bibliotheken Leiden) hadden het idee dat zij en hun collega’s meer moesten weten over de onderwerpen en methoden in de digital humanities.

In het najaar van 2017 organiseerden ze vijf dagen met lezingen en workshops.* De workshops inleiding SQL, programmeren met Python en data opschonen met OpenRefine waren lessen van Library Carpentry, wat scheelde in de voorbereidingstijd voor de onderzoekers die de workshops gaven.

Bijna vijftig informatieprofessionals volgden de workshops. De reacties achteraf waren overwegend positief. Deelnemers bleken tools als OpenRefine als nuttig te beschouwen. Er was ook kritische feedback, bijvoorbeeld over de grote verschillen in de moeilijkheidsgraad van de opdrachten, maar feit is dat men potentie ziet in Library Carpentry. Genoeg reden om er verder mee aan de slag te gaan. <

* Voor deze ‘bottom-up bijscholing’ ontvingen ze op het KNVI-congres op 9 november jl. de Victorine van Schaickfonds | KNVI Initiatiefprijs.

Verder lezen?

Ga naar informatieprofessional.nl/2018/02/bijscholing-software-data-skills-trainen-library-carpentry/ voor de links bij deze bijdrage.

1 Experience

De gebruikerservaring komt bij datavisualisaties steeds meer centraal te staan. Het toepassen van nieuwe technologieën als virtual reality speelt daarbij een grote rol. Virtual reality kan een revolutie te weegbrengen in de wereld van datavisualisaties, vooral als het gaat om big data. Want het menselijk oog kan in een tweedimensionaal beeld maar een beperkte hoeveelheid informatie tot zich nemen.

De virtual reality-app *Architecture of Radio* laat die gebruikerservaring goed zien. De maker ervan, information designer Richard Vijgen, geeft met deze app een inkijkje in de wereld van de netwerken om ons heen.

Hoe werkt het? De gebruiker installeert de app op een iPad en beweegt vervolgens met het apparaat door een ruimte. Op basis van de GPS-locatie, die in de tablet is ingebouwd, krijgt hij een 360-gradenvisualisatie te zien van alle signalen om hem heen. De app gebruikt hiervoor de data van wereldwijde open datasets van zendmasten, wifi-netwerken en satellietlocaties. Volgens Vijgen toont deze app aan dat het onmogelijk is om jezelf te bevrijden van welk netwerk dan ook. Door gebruik te maken van virtual reality wordt er als het ware een extra laag over de werkelijkheid geplaatst, waardoor de impact van alle bestaande netwerken direct zichtbaar wordt.

2 Waarheidsvinding

Hoewel waarheidsvinding bij het maken van datavisualisaties altijd al een grote rol heeft gespeeld, heeft de toename van de hoeveelheid ‘nepnieuws’ dit aspect nog urgenter gemaakt. Het wordt almaar belangrijker om te benadrukken dat waarheidsvinding in een datavisualisatie op de eerste plaats komt. Neem bijvoorbeeld de statistieken waar politici mee komen aanzetten; de cijfers hebben steeds vaker een ‘emotionele functie’ in plaats van dat ze de bevolking feitelijk informeren. Daardoor neemt de focus op waarheidsvinding en transparantie alleen maar toe, vooral in de Verenigde Staten.

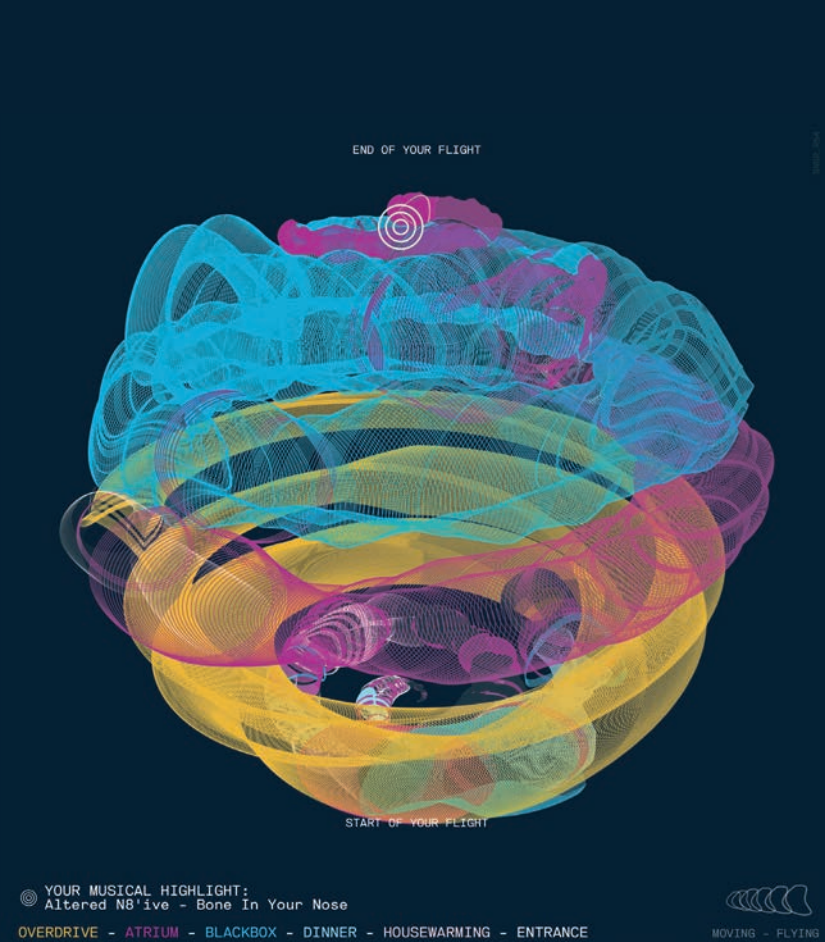
De datavisualisatie *USAfacts* van designstudio Artefact is een duidelijk streven naar transparantie. Met deze visualisatie geeft Artefact inzicht in de inkomsten en uitgaven van de Amerikaanse overheid. Aan de linkerkant staat een gedetailleerde weergave van alle inkomsten (vooral via belastingen) op landelijk, gemeentelijk en regionaal niveau; daartegenover staan alle uitgaven. Door de data zo transparant mogelijk te presenteren geeft Artefact de kijker de mogelijkheid hier zijn of haar eigen conclusies uit te trekken.

Niall MacKellar
Information designer
bij de NOVI Hogeschool

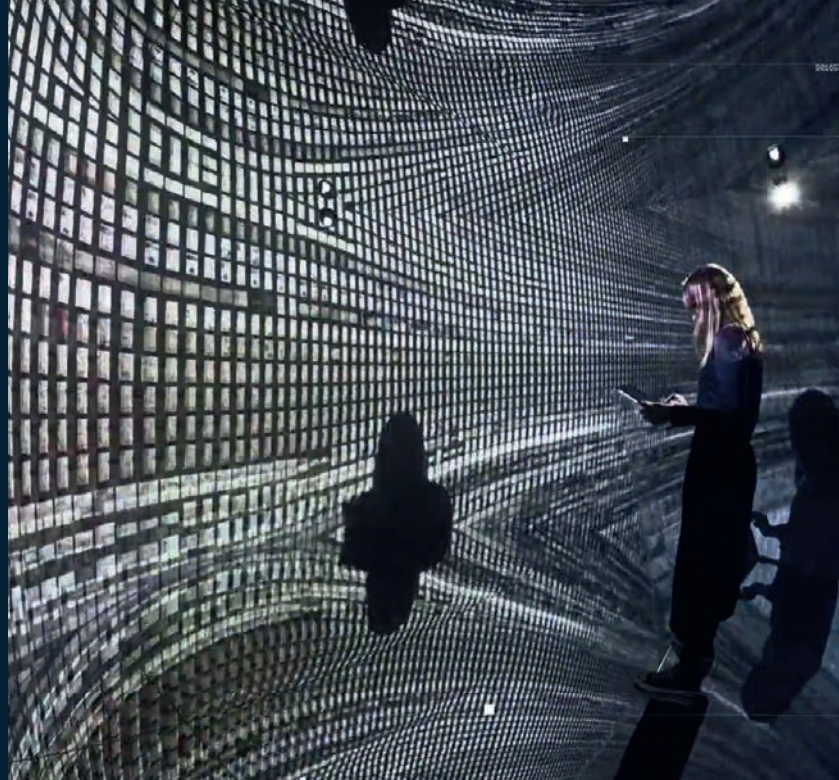
4 trends in datavisualisatie

3 Realtime

Steeds sneller willen we informatie tot ons kunnen nemen. Liefst realtime. Bij realtime datavisualisaties gaat het erom dat de verzamelde data direct in beelden wordt omgezet. Voor het project *Red Bull Visualisation* bijvoorbeeld visualiseerde designstudio Clever Franke de bewegingen van feestgangers op een Amsterdam Dance Event. De ervaringen van de festivalgangers werden vertaald in data, die vervolgens direct werd gevisualiseerd. Hierdoor werden de sensorgegevens van de dansende menigte omgezet in unieke, gepersonaliseerde herinneringen. Door de visualisaties op de avond zelf te tonen werden zij bovendien onderdeel van de ervaring van die avond.

4 Toegankelijkheid

Het gebruik van big data is misschien geen nieuwe trend in de wereld van datavisualisatie, maar het belang en de toegankelijkheid ervan wordt wel steeds zichtbaarder. Het feit dat begrippen als algoritmes een steeds grotere rol spelen binnen ons dagelijks bestaan, laat zien hoe belangrijk het is te begrijpen wat dit soort technieken precies doen.

In het project *Archive Dreaming* probeert information designer Refik Anadol in samenwerking met SALT Research via machine learning algoritmes relaties te laten ontdekken in 1.700.000 documenten over de geschiedenis van het Ottomaanse Rijk. Dit proces werd vertaald in een zes meter brede installatie waar je als bezoeker middenin kunt staan. De visualisatie geeft niet alleen een beeld van de onverwachte verbanden tussen de geselecteerde documenten, maar demonstreert ook hoe het proces om tot deze correlaties te komen eruitziet. Hierdoor wordt een complexe werkwijze op een inzichtelijke en toegankelijke manier gevisualiseerd. <

De invloed van technologie op het visualiseren van data wordt steeds groter. Aan de hand van vier voorbeelden signaleert Niall MacKellar de trends in datavisualisatie.

→ Ga voor de bijbehorende filmpjes naar informatieprofessional.nl/2018/02/4-trends-in-datavisualisatie/

Ronald de Nijs

Eindredacteur van IP

Met dank aan Vincent Robijn

Rita Tjien Fooh:

'Het is uitermate belangrijk dat een volk zelf toegang heeft tot de bronnen over zijn geschiedenis'

Suriname heeft grote stappen gemaakt om zijn achterstand in het eigen archiefwezen in te lopen. Rita Tjien Fooh, nationaal archivaris van Suriname, vertelt over alle initiatieven, de hulp van Nederland hierbij, én over het belang van de terugkeer van de koloniale archieven uit het Nationaal Archief in Den Haag.

'Ik heb mijn lerarenopleiding af gemaakt en enkele jaren geschiedenis gedoceerd. Maar daarna heb ik een bewuste keuze gemaakt voor het archiefwezen'

Op 1 augustus 1996 zag Rita Tjien Fooh vanuit haar huis in Paramaribo in de verte vlammen opstijgen. Er was brand uitgebroken in het gebouw van de Surinaamse Nationale Assemblée en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook een aangrenzend leegstaand pand, waarin vroeger het ministerie van Algemene Zaken was gehuisvest, vatte vlam. Door de brand gingen niet alleen de gebouwen verloren, maar ook alle archieven van de Assemblée en het ministerie, waaronder dossiers en internationale verdragen. Deze gebeurtenis raakte Tjien Fooh diep. Het deed haar ertoe besluiten om zich persoonlijk ervoor in te zetten dat de geschiedenis van haar land zou worden bewaard en geconserveerd.

Een deel van de overheidsarchieven bevond zich in het gebouw van de Surinaamse Nationale Assemblée en het ministerie van Buitenlandse Zaken

en is in vlammen opgegaan. Maar het eigenlijke archiefgebouw bleef gespaard?

'Ja. Sinds de jaren tachtig was het Landsarchief, dat in 2006 zou worden omgedoopt tot Nationaal Archief Suriname (NAS), gehuisvest in een voormalig kindertehuis. De muren van de vele kleine kamers waren doorgebroken om er een archiefdepot van te maken; in het gebouw bevonden zich ook een studiezaal en de kantoorruimtes. Het archiefgebouw voldeed dus niet aan internationale standaarden, zoals die voor klimaatbeheersing.'

Na de brand in 1996 reikte Nederland Suriname de hand?

'In oktober van hetzelfde jaar bood prof.dr. J.P. Pronk, de toenmalige minister van Ontwikkelingssamenwerking, namens de Nederlandse regering de financiering aan "van een geheel nieuw archiefgebouw uit niet-verdragsmiddelen". Nederland heeft uiteraard ook baat bij een goede conservering van

Surinaamse archieven vanwege het gedeelde erfgoed.’

‘Pas in 2000 heeft dat concreet vorm gekregen. Zowel Nederland als Suriname hebben toen aangegeven dat een modern gebouw noodzakelijk is, maar dat het nog belangrijker is om een infrastructuur te hebben, en dat de kaders en regelgeving en opleidingen in orde zijn. Dus tekenden beide landen voor een compleet pakket: een plan van aanpak voor ondersteuning van het archiefwezen in Suriname.’

Niet alleen deze brand heeft u ertoe doen besluiten om de archiefwereld in te gaan. Ook werd u tijdens uw lerarenopleiding Geschiedenis hiertoe gestimuleerd?

‘Ja, een van mijn geschiedenisdocenten, de heer M. Hassankhan, vroeg mij en mijn medestudenten om de kant van het archiefwezen op te gaan. Hij wees ons erop dat je als student en als docent bronnen nodig hebt. Want als die bronnen niet goed geordend zijn en niet goed geconserveerd worden, wat kun je dan eigenlijk nog doen als historicus? De archieven waren in die jaren in Suriname niet goed geordend, bovendien waren ze slecht toegankelijk. Onderzoek doen was daardoor lastig. Dat zette me aan het denken. Ik heb mijn studie afgemaakt en enkele jaren geschiedenis gedoceerd. Maar daarna heb ik een bewuste keuze gemaakt voor het archiefwezen.’

Vanaf 2002 werkte u bij het Landsarchief, en hebt u samen met een paar collega’s de opleiding voor archivaris A gevolgd?

‘In het plan van aanpak voor ondersteuning van het archiefwezen in Suriname was opgenomen dat vier medewerkers van het hoger kader van het toekomstige NAS een studie konden gaan volgen. In 2003 heb ik de studie Archiefwetenschappen gevolgd aan de Universiteit van Amsterdam, die toen nog samenwerkte met de Archiefschool. Ik heb toen het diploma Archivistiek A gehaald. Vervolgens heb ik in 2008 de masteropleiding in public administration gevolgd in Suriname.’

April 2010 was voor u een gedenkwaardig moment?

‘Ja, toen werd niet alleen het nieuwe archiefgebouw in gebruik genomen, maar werd ik ook benoemd tot nationaal archivaris.’

Waaruit bestaat de collectie van het NAS?

‘In de collectie bevindt zich acht kilometer aan archiefmateriaal. We hebben bijvoorbeeld archieven over de Surinaamse bevolking (tot slaafgemaakten, contractarbeiders, immigranten), zoals het archief van het immigratiedepartement. Ook bezitten we de recente archieven van na de onafhankelijkheid van ons land, en hebben we verschillende particuliere archieven. In onze collectie bevindt zich ook veel archiefmateriaal over de koloniale periode. Dat deel van de collectie is aangevuld met achthonderd meter archiefmateriaal dat van het Nationaal Archief in Den Haag is teruggekeerd.’

Hoe is de teruggave van dit materiaal over de koloniale periode in gang gezet?

‘Bij de overdracht van de Surinaamse archieven aan Nederland aan het begin van de twintigste eeuw werd in het procesverbaal van 31 januari 1916 opgenomen dat de archieven “worden geplaatst in het Algemeen Rijksarchief te ’s Gravenhage te bewaring en in bruikleen onder het uitdrukkelijk voorbehoud dat zij het eigendom van de kolonie blijven”. De archieven zouden echter pas teruggegeven worden op het moment dat Suriname beschikt over een archiefgebouw dat voldoet aan alle internationale standaarden.’

‘In 2006 is Suriname begonnen met de bouw van het nieuwe archiefgebouw en hebben we niet lang hierna aan onze collega’s bij het Nationaal Archief in Den Haag aangegeven dat we de archieven terug wilden. De voormalige minister van Binnenlandse Zaken in Suriname, M. Hassankhan, die ook historicus was, heeft zich ingezet om dit te bewerkstelligen. Op 15 oktober 2009 is een overeenkomst getekend tussen de vertegenwoordigers van de Nederlandse en Surinaamse regering voor de teruggave van de archieven en konden deze bij de ingebruikname van het gebouw gefaseerd terugkomen.’

‘De ministeries beschikken niet altijd over archief-ruimten zoals omschreven in de Archiefwet, waardoor archieven worden geplaatst in ruimten die daartoe niet geschikt zijn’

‘Bij de opening van onze nieuwbouw in april 2010 hebben we de eerste honderd meter vanuit Nederland ontvangen; daarna volgden verspreid over verschillende perioden (2015, 2017) nieuwe tranches. Daarmee was in totaal achthonderd meter archief weer “thuis”.’

Waarom heeft het zolang geduurd?

‘Wij wilden de archieven binnen enkele jaren terugkrijgen, maar het Nationaal Archief Nederland gaf aan eerst alle achthonderd meter archieven te willen digitaliseren alvorens ze terug te geven. Ruim zeven jaar is er gewerkt aan de uitvoering van het project; in die periode zijn er ruim 5,5 miljoen scans gemaakt.’

Kon Nederland afdwingen dat ze eerst al het materiaal digitaliseerden voordat ze het teruggaven aan Suriname?

‘Bij de onderhandelingen heeft Nederland uitdrukkelijk te kennen gegeven dat Suriname de juridische eigenaar is van de archieven; dit is ook opgenomen in het overdrachtsdocument. Het Nationaal Archief in Nederland heeft echter ook te kennen gegeven dat zij een verantwoordelijkheid heeft naar de gebruikers van de archieven in Nederland, waaronder een grote groep Surinamers. Indien de archieven niet gedigitaliseerd / gedupliceerd zouden worden, zou er opeens een grote hiaat ontstaan dat moeilijk of helemaal niet op te vullen zou zijn. Alhoewel van Surinaamse zijde aanvankelijk enige reserves waren tegen deze voorwaarde hebben wij consensus kunnen bereiken omtrent deze kwestie.’

Wie heeft de digitalisering betaald?

‘De Nederlandse overheid (het Nationaal Archief in Den Haag valt onder het ministerie van OCW) heeft de digitalisering van de archieven gefinancierd, omdat het digitaliseren van de archieven een Nederlandse voorwaarde was. De beschikbaarheid van de archieven voor het Nederlands publiek moest gegarandeerd worden. Achteraf zijn we wel blij dat alles nu digitaal beschikbaar is.’

Wat betekent de teruggave van de archieven voor Suriname?

‘Het is uitermate belangrijk dat een volk zelf toegang heeft tot de bronnen over zijn geschiedenis. Daardoor zijn ze zelf in staat onderzoek te doen doen naar hun herkomst/afkomst. Een volk dat zelfbewust is van de eigen geschiedenis en identiteit als individu, kan doelbewust een keuze maken over de eigen ontwikkeling alsook van het land.’

Ziet u een toename in het onderzoek naar de Surinaamse geschiedenis?

‘Voorheen werd de geschiedenis voornamelijk geschreven door historici uit Europa en Amerika, en weinig door historici uit Suriname. De meeste bronnen over de zeventiende tot en met de twintigste eeuw bevonden zich immers in Nederland en een reis vanuit Suriname was een kostbare zaak. De terugkomst heeft gezorgd voor een zekere opleving in de beoefening van de geschiedschrijving.’

Groeit het aantal bezoekers van de website nu een deel van het archief digitaal beschikbaar is?

‘Volledig digitaal werken zal (helaas) nog in de komende vijf jaren voor ons een utopie zijn’

‘Opvallend is dat juist het aantal bezoekers in de studiezaal toeneemt, vooral studenten en genealogen. Niet iedereen in Suriname heeft toegang tot internet.’

Kunt u een verandering noemen die sinds de stichting van het NAS is doorgevoerd?

‘De toezichthoudende taak op de naleving van de regels zoals opgenomen in de Archiefwet ten aanzien van het archiefbeheer bij de overheid is toegevoegd, alsook de adviserende taak. Regelmatig leggen we inspectiebezoeken af aan de DIV-afdelingen van de ministeries en adviseren we over het beheer van de documenten.’

Wat voor situaties treffen de inspecteurs aan?

‘De ministeries beschikken niet altijd over archiefruimten zoals omschreven in de Archiefwet, waardoor archieven worden geplaatst in ruimten die daartoe niet geschikt zijn. Onze inspecteurs treffen overvolle “archiefruimten” aan, alsook niet-geordende archieven. Bovendien ontbreken vaak de bestandslijsten.’

Hoe krijgt het NAS mandaat?

‘Er kunnen sancties worden getroffen door het ministerie van Binnenlandse Zaken indien men zich niet houdt aan de regels zoals omschreven in de Archiefwet. De overheidsorganen worden eerst aangeschreven en indien men de regels naast zich neerlegt kan worden overgegaan tot sancties, oftewel boetes.’

Training heeft uw grote aandacht?

‘We focussen ons op trainingen en opleidingen. Niet alleen voor de medewerkers van het NAS, maar juist ook voor de DIV-medewerkers van de ministeries. Zo hebben wij sinds 2011 tot heden vier lichtingen van de div 1-opleiding afgeleverd en dit jaar hopen we met div 2 van start te gaan. Ze zijn vergelijkbaar met SOD 1 en 2 in Nederland; het lesmateriaal is aangepast aan de Surinaamse situatie.’

Het NAS is druk bezig met het proces van waarden en selecteren van de overheidsarchieven?

‘We hebben een achterstand in waar-

dering en selectie, waardoor een groot deel van de overheidsarchieven nog niet kan worden overgebracht. Een van de redenen was dat we nog geen selectie-doelstellingen en -criteria hadden. Die zijn inmiddels geformuleerd en ook vastgesteld. Nu moeten de bestandsregisters nog opgesteld worden, de werkprocessen in kaart gebracht en alles moet getoetst worden aan de selectie-doelstellingen en -criteria. Het is al met al een groot project waarmee het NAS de komende twee jaar nog druk bezig zal zijn.’

Hoe bereidt het NAS zich voor op de toekomst van volledig digitaal werken en archiveren?

‘Volledig digitaal werken zal (helaas) nog in de komende vijf jaren voor ons een utopie zijn, omdat niet alle overheidsorganen zover zijn om de transformatie van papier naar digitaal te ondergaan. Zelf zijn we bezig om de organisatie gereed te maken voor digitaal werken en archiveren. Denk daarbij aan expertise en kennis opdoen en de benodigde soft- en hardware aanschaffen. Ook kijken we naar de werkprocessen.’

Tot slot: Hoe kan een grotere transparantie van de overheid worden bewerkstelligd?

‘Een grote transparantie zou bereikt kunnen worden door onder andere de archieven die nog in beheer zijn bij de overheidsorganen, beschikbaar te stellen aan het publiek. Suriname beschikt echter nog niet over een Wet Openbaarheid van Bestuur zoals die in Nederland van kracht is, waardoor de burger niet altijd toegang verkrijgt tot de informatie.’

‘Archieven die in aanmerking komen voor overbrenging naar het NAS, moeten zo gauw mogelijk worden overgebracht. Dan kunnen we ze ontsluiten en beschikbaar stellen aan de burgers c.q. publiek. Maar omdat de archieven nog niet opgeschoond zijn, kan die overbrenging helaas nog niet plaatsvinden.’

‘Langzaam maar zeker groeit het besef bij de overheid dat goede, geordende en toegankelijke archieven van belang zijn voor een goed bestuur van de organisatie (*good governance*).’

Ineke van der Kramer
 Manager van het Library Learning Center van de Erasmus Universiteit

Crowd control

Pushen

Als je googlet op 'crowd control' en 'libraries', dan is het resultaat niet zodanig dat je daar een middagje leestijd voor hoeft vrij te maken. Toch is er bij de gerenoveerde universiteitsbibliotheek van de Erasmus Universiteit in de ontwerpfase veel aandacht aan besteed. Waarom?

Iedereen weet dat de fysieke universiteitsbibliotheek momenteel vooral om studieplekken gaat. Daarbij, het aantal studenten dat gebruik wil maken van een studieplek stijgt sneller dan het aantal studieplekken zelf. Deze feiten maakten dat we tijdens de voorbereidingen op de renovatie actief aan de gang gingen met de natuurlijke sturing van onze 'crowd', op allerlei niveaus.

Ons monumentale bibliotheekgebouw kan maximaal 900 studieplekken bevatten, we kozen er gezien de enorme behoefte voor er minstens tweederde van 'stil' te maken. Graag willen we dat iedereen de plek van zijn of haar keuze vlot vindt en vooral zonder dat iedereen die al stil en gefocust zit te studeren daar iets van merkt. Om dat te bereiken hebben we de ruimten zodanig ingedeeld dat we de studerende en de 'studieplekzoekende' student gescheiden houden.

Window seats

Allereerst werden de aantrekkelijkste plekken in het gebouw bestempeld tot studieplek: meestal aan het raam met veel licht en zicht op de groene en waterrijke campus. Het gebouw is op-

gebouwd uit een aantal nagenoeg vierkante zalen, waarvan drie zijden raam bevatten. Tussen de *window seats* en het looppad werden als bufferzone boekenkasten geplaatst, maar wel lage exemplaren om direct een zichtlijn te hebben met de raamplaatsen.

Het looppad werd bovendien van een andere vloerbedekking voorzien dan de rest van de vloer, waardoor er een optisch natuurlijke flow ontstaat. Op deze manier vindt de student snel en onopvallend een studieplek met een zo klein mogelijk risico anderen te storen. Daarnaast werden de overige studieplekken zodanig in de ruimte geplaatst dat er altijd in een oogopslag te zien is waar de vrije opties zijn.

Het klinkt voor de hand liggend, maar een betrekkelijk klein gebouw met een ambitie voor hoge bezoekersaantallen vraagt om een heldere aanpak: gebruikers ervaren op deze manier het gebouw op een natuurlijke en prettige manier en ook voelen ze zich snel thuis. De verschillende studieplekken zijn herkenbaar en uitnodigend, wat dan weer leidt tot een gevoel dat de UB 'the place to be' is.

In de praktijk werd dit bewaarheid. Sinds de opening in mei 2017 is het gebouw immens populair. Aan de ene

in de UB

zonder duwen

kant fijn dat wat we bedacht hebben ook blijkt te kloppen, maar met 900 studieplekken alleen kom je er natuurlijk niet. Maar ook daarover is van tevoren nagedacht.

Individueel versus groep

Let's face it: 900 studieplekken op 23.500 studenten is niet genoeg. De campus op Woudestein is de afgelopen jaren veel aantrekkelijker gemaakt en dat heeft de druk op studieplekken enorm doen toenemen. Men verblijft simpelweg langer en liever op de campus. Campusbreed zijn er uiteraard nog meer plaatsen om te studeren. In het multifunctioneel onderwijsgebouw Polak zelfs 600. Daar lag de kans om onze crowd wederom te sturen. Door te framen waar je het beste individueel of met een groep kunt studeren, stuur je de flow alvast naar het voorkeursgebouw. Maar hoe doe je dat?

Inrichting is hierbij een factor. De UB is ingericht als een individueel studiebolwerk met op allerlei manieren afgebakende plaatsen, veel stilte-ruimten en bedekte kleuren. Boeken voor vakgebieden die werken met Probleemgestuurd Onderwijs bevinden zich zelfs niet in de UB, dat zou namelijk te veel uitnodigen tot groepswerk. Die boe-

'Door te framen waar je het beste individueel of met een groep kunt studeren, stuur je de flow alvast naar het voorkeursgebouw'

ken staan in het Polakgebouw, waar het meubilair kleurig is, de tafels rond en het meubilair flexibel.

Door deze inrichting dwingen we een schifting in onze groepen naar studiebehoefte af. Natuurlijk bereiken we met dit framen niet een 100% gescheiden crowd control, maar door deze tweedeling bieden we onze gebruikers altijd een optie als men toch last van elkaar heeft. In onze voorlichting aan de balie hebben we hierdoor altijd een positief verhaal te vertellen.

The crowd in da house

Die positieve lijn trekken we graag verder door, want een drukbezocht gebouw kent ook schaduwzijdes. Een welbekend probleem in elke UB is het 'handdoekje leggen'. Je zorgt dat je er vroeg bent, legt wat spullen neer en gaat dan drie uur lang iets anders doen. Daarna claim je je plek, want daar liggen je spullen tenslotte.

Toen het Polakgebouw plotseling moest sluiten, werd het in de UB zo druk dat handdoekje leggen een acuut en levensgroot probleem werd. Snel werd er een team gevormd dat voortdurend geclaimde plekken spotte en na een half uur ontruimde. Onze studenten waardeerden deze pro-activiteit

zeer. Binnen korte tijd was het claimen van plekken verleden tijd en werden de teams overbodig. Maar niet voor lang: toen de controle afnam, nam het handdoekje leggen weer langzaam toe. Het dwingt ons nu snel te schakelen: afhankelijk van de drukte passen we een lichte of een zware versie toe van hoe met dit overcrowded verschijnsel om te gaan.

Een zeer vervelende kant van een druk gebouw is diefstal. Studenten voelen zich in de UB veilig en vertrouwd en dus laten zij hun spullen gerust een tijdje onbewaakt achter. Voor de UB een compliment, voor dieven een kans. Toen er enkele diefstallen werden gemeld, zijn we een campagne gestart om het bewustzijn te vergroten dat wellicht niet iedere bezoeker van de UB een fijne collega-student is. Het leidde tot positieve reacties, waardoor we zelfs de lokale pers haalden.

Crowd control is in de universiteitsbibliotheken van nu actueel: we noemen het misschien niet allemaal hetzelfde, maar drukte en beperkingen aan onze gebouwen maken dat we meer dan ooit vooruit zullen moeten denken hoe we onze crowd de juiste kant op pushen zonder te duwen. <

Foto: Roos Aldershoff

Library Learning
Center van
de Erasmus
Universiteit

Mediathecaris als spin in het onderwijsweb (3)

Initiatief nemen is een belangrijk facet van de functie van mediathecaris. Als spin zorg je voor een betrouwbaar web: een solide basis die goed verankerd ligt in de organisatie. In de dagelijkse praktijk herken je dit vooral aan de goed geoliede organisatie van de mediatheek of het Onderwijs Leer Centrum. Voeg daaraan toe een toegankelijke mediathecaris met kennis van zaken. Kennis die ooit begon met een interesse voor het vak en die

zich later, via opleiding en ervaring, heeft doorontwikkeld tot een meer dan gemiddelde deskundigheid binnen het vakgebied. Zo iemand is Joke Boonstra. Begonnen als bibliothecaris en inmiddels al vele jaren als mediathecaris verbonden aan het Augustinus College in Groningen, waar ze met veel passie leerlingen enthousiasme voor lezen probeert bij te brengen. 'Ik ben de motor achter verschillende projecten, heb zitting in de taalcommissie en geef leerlingen en docenten advies over geschikte boeken,' aldus Joke.

Nu is lezen één ding, maar een aantrekkelijke leesomgeving is net zo belangrijk. Dat realiseerde Joke zich terdege. Zij zag haar inspanningen voor een fijne omgeving in 2015 beloond met de Nationale Mediatheek Trofee, die jaarlijks wordt uitgereikt door de Stichting Lezen en Passionate Bulkboek. Leerlingen kunnen voor deze prijs hun eigen mediatheek nomineren.

SAMENSPEL

In december 2017 kreeg RSG Magister Alvinus in Sneek de Nationale Mediatheek Trofee. Deze openbare scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs is een mooi voorbeeld van een school die besluit tot nieuwbouw van de mediatheek. Vorig jaar was ik aanwezig bij de opening ervan en ik bewonderde het fraaie nieuwe onderkomen in de voormalige patio van het schoolgebouw. Steeds meer besef ik dat het succes van de mediatheek voor een belangrijk deel afhangt van het samenspel tussen docenten en mediathecaris. Wanneer docenten de mediatheek beschouwen als het verlengde van hun lessen, komt de mediatheek tot bloei. Alle secties kunnen gebruik maken van de mediatheek. Van de spin in het onderwijsweb vraagt het om 'Fingerspitzengefühl', maar het begint altijd met passie voor het vak en werken met en voor leerlingen.

Tineke van Ommeren, voorzitter BMO en mediathecaris De Noordgouw Heerde

Joke Boonstra

Save the date: Archiefdagen 2018

De KVAN-dagen heten voortaan Archiefdagen. De eerste Archiefdagen vinden plaats op maandag 11 en dinsdag 12 juni in Venlo. Gedurende die dagen treffen honderden archivarissen en informatieprofessionals elkaar in theater De Maaspoort, in het hartje van de historische binnenstad. Bij de organisatie van dit evenement werken KVAN en BRAIN nauw samen met het Gemeentearchief Venlo. De Archiefdagen staan in het teken van het thema 'Grenzeloos'. Het thema is mede ingegeven door de ligging en de internationale oriëntatie van de gaststad, maar het is vooral in overdrachtelijke zin voor iedere professional in

de archiefsector van belang. Hoe zorgen we voor een grenzeloze toegankelijkheid van archieven en collecties (delen)? Waar liggen grenzen in verband met openbaarheid, privacy of auteursrecht (openen)? Welke gevolgen gaan algoritmes hebben voor het beheer en gebruik van archieven? Wat wordt de betekenis van 'archiving by design' (ontwerpen)? En welke grenzen hebben archivarissen zelf? Hoe zorgen we ervoor dat de achtergrond van nieuwe collega's in de archiefsector aansluit op de eisen van de nabije toekomst (professionaliseren)? Het inhoudelijke programma van de Archiefdagen 2018 wordt begin april bekendgemaakt.

Krachten bundelen in KIA

Dé ontmoetingsplaats voor professionals in de archief- en informatiewereld; dat is Kennisnetwerk Informatie en Archief. Kortweg: KIA. KIA is een netwerk waar je kunt meedenken en discussiëren over ontwikkelingen, vragen en problemen binnen het vak. Opgezet door het Nationaal Archief en KVAN/BRAIN ging het kennisnetwerk afgelopen september online. Inmiddels staat de teller al op ruim 1080 leden. Onderverdeeld in 17 kennisplatforms, komen er uiteen-

lopende onderwerpen aan de orde. Diana Teunissen, directeur Digitale Infrastructuur en Advies bij het NA, en Chantal Keijsper, voorzitter van BRAIN, stonden aan de wieg van KIA en voelen zich echte ambassadeurs. Chantal Keijsper: 'KIA werkt verbindend. Er is nu sprake van grote diversiteit tussen organisaties, qua taken, maar ook op kennisgebied. KIA haalt je uit je isolement en biedt nieuwe kansen.' Neem vooral eens een kijkje op: kia.pleio.nl.

KNVI verschuift focus naar Smart Humanity

De mens staat centraal in de informatiemaatschappij en behoort centraal te blijven staan, vindt de KNVI. Om die stelling kracht bij te zetten heeft de beroepsvereniging haar focus verlegd naar Smart Humanity.

Technisch gezien zit de wereld in een fase waarin zo'n beetje alles kan. De vraag is nu: willen we dat ook?' zegt Wouter Bronsgeest, samen met Paul Baak duovoorzitter van de KNVI. 'Als vakvereniging richten we ons op informatieprofessionals, maar ook voelen we een verantwoordelijk om de maatschappij zich bewust te laten zijn van de almaar toenemende digitalisering.'

ETHIEK

'Je hebt smart auto's, smart city's – alles wordt smart. Wat betekent dat voor je als mens? Vanuit die gedachte zijn we als vereniging op het onderwerp Smart Humanity gekomen,' zegt Bronsgeest. 'Smart Humanity staat voor mensen die digitale ontwikkelingen weten toe te passen. Voor een samenleving die ethisch verantwoord omgaat met deze technologie. Voor een samenleving die de aarde en het gebruik van haar grondstoffen weer in balans weet te brengen.'

GEWETEN

'Deze focus zorgt niet alleen voor verbreding en verdieping van ons vakgebied, ik ervaar het ook als een extra stukje verantwoordelijkheidsgevoel van informatie-

professionals. Want wat er nu digitaal gebeurt maken wij als beroepsgroep voor een groot deel mogelijk. Dus we zijn zowel de *enablers* als het geweten.'

ACTIES

'We gaan nadrukkelijk in gesprek met de wetenschap, met organisaties als het Rathenau Instituut en het internationale speelveld, zoals IFLA en IFIP. Ook komen er sessies bij i-Poort, die gaan over politiek, ethiek in relatie tot kennis van IT en informatievoorziening in brede zin. Tot slot zullen we ons als vakvereniging, als professionals, nadrukkelijker in het maatschappelijke debat mengen. Niet om allerlei discussies op te roepen, maar wel om duiding te geven,' aldus Bronsgeest. <

→ Het complete interview is te lezen op tinyurl.com/y9umdghs

Wouter Bronsgeest

Oproep voor meer informatiespecialisten in de gezondheidszorg

Onlangs verscheen het rapport *Gezond verstand over de veranderende kennisbehoefte binnen de publieke gezondheidszorg*. De medisch informatiespecialisten, verenigd in de afdeling BMI van de KNVI, erkennen het belang van kennisdeling in de zorg. Maar ondanks de goede bedoelingen van de adviezen uit het rapport voorzien zij een probleem in de uitvoering ervan.

Gezien de toenemende kennisversnippering in de publieke gezondheidszorg ligt er de komende jaren een duidelijke taak voor informatiespecialisten; professionals die zijn opgeleid om kennis duurzaam toegankelijk en vindbaar te maken. Juist voor deze taak is de afgelopen jaren echter weinig prioriteit geweest in publieke organisaties en binnen de zorg. Er werken hier steeds minder specialisten op het gebied van kennisdeling (oorspronkelijk bibliotheekfuncties). Deze afname van kennis en expertise draagt eraan bij dat

veel kennis onvolgende geborgd en gedeeld wordt. Het Rathenau Instituut adviseert in zijn rapport *Gezond verstand* de ontwikkeling, opbouw, monitoring en evaluatie van een gedeelde kennisbasis met betrekking tot de volksgezondheid. Om deze gedeelde kennisbasis zo goed mogelijk te laten functioneren, vinden ook medisch informatiespecialisten dat het ministerie van VWS de instituten formeel verantwoordelijk moet maken en ze daarin financieel moet ondersteunen. De KNVI roept de betreffende instituten op om deze opdracht

serieus te nemen en te investeren in specialisten op het gebied van het verzamelen, beheren en ontsluiten van kennis in de zorg: (medisch) informatiespecialisten. De inzet van de juiste expertise zorgt ervoor dat zorgprofessionals meer tijd kunnen besteden aan hun kerntaken, gesteund door een betrouwbare kennisbasis. Een investering in informatiespecialisten verdient zich op deze manier vanzelf terug. Het is tenslotte ook gezond verstand om iedere professional dáár in te zetten waar hij de grootste meerwaarde kan bieden.

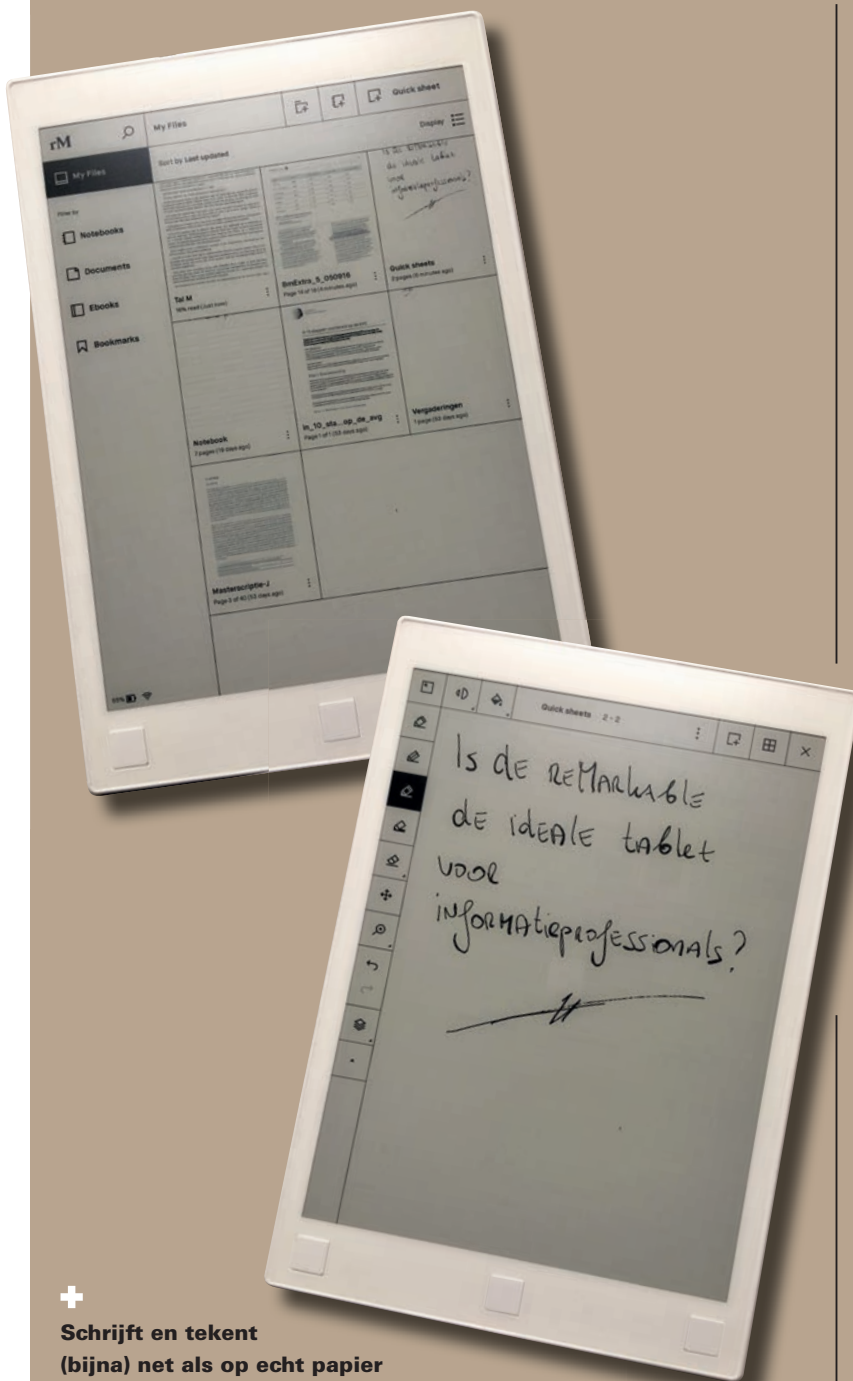

Raymond Snijders
Senior informatiebemiddelaar
bij Hogeschool Windesheim

Erik van Tuijn
Visual content specialist
bij de Universiteit Utrecht

TEST: REMARKABLE TABLET

+ Schrijft en tekent (bijna) net als op echt papier

**— Te duur voor wat het biedt
€ 629**

Wat is het?

De reMarkable is een paper tablet met een 10,3 inch e-ink scherm (zoals dat van ereaders) dat speciaal gemaakt is om op te schrijven zoals je dat ook op papier doet.

Wat doet het?

Het is de digitale versie van de papieren notitieblokken waar je altijd aantekeningen op maakt of op tekent. Je kunt digitale notitieboekjes aanmaken met oneindig veel ruitjes, lijntjes of gewoon blanco 'velletjes'. Daar schrijf (of teken) je met een meegeleverd pennetje op en dat werkt verrassend goed. Met het pennetje kun je ook navigeren in het menu van de tablet en onder andere kiezen tussen verschillende diktes van lijnen. Behalve om op te schrijven kun je ook pdf's lezen en er bijvoorbeeld aantekeningen bij maken. Al deze aantekeningen en notities kun je synchroniseren met behulp van de reMarkable-software of -apps met een computer, smartphone of iOS/Android-tablet.

Wat doet het niet (of minder goed)?

De reMarkable kan ook als ereader dienen. Je kunt ebooks openen en lezen, maar de mogelijkheden hiermee zijn zo beperkt, dat je deze tablet absoluut niet voor dit doel zou moeten aanschaffen. Verder staat de software van de tablet maar ook voor het synchroniseren van notities en documenten nog te veel in de kinderschoenen. Het is omslachtig om documenten op de reMarkable te zetten en om gemaakte aantekeningen terug op je computer of telefoon te krijgen.

Wat heb je eraan als informatieprofessional?

Zoals de makers van de reMarkable zelf al zeggen: 'Het is de tablet met de minste functionaliteiten'. Als je regelmatig artikelen of documenten in pdf-formaat leest en van commentaar voorziet of altijd en overal makkelijk papierloos aantekeningen wilt kunnen maken, dan is de reMarkable een nuttig apparaat. Bovendien word je niet afgeleid door social media of je mail.

Is het apparaat het geld waard?

De reMarkable kost 629 euro en hoewel je voor dat geld absoluut geen iPad Pro met Apple Pencil kunt kopen, zijn de functionaliteiten van de reMarkable te beperkt om deze prijs te verantwoorden. Als je bedenkt dat een A4-notitieblok plus ouderwetse pen samen zo'n 2 euro kosten, dan moet je wel heel veel schrijven of tekenen om deze aankoop te rechtvaardigen.

Paper tablets getest

Is 2018 het jaar waarin informatieprofessionals afscheid kunnen nemen van pen en papier? IP ging met twee apparaten aan de slag die een alternatief kunnen bieden.

TEST: ISKN SLATE 2

Wat is het?

De ISKN Slate 2 is een tekenplank die een brug slaat tussen papier en digitaal. Net als de reMarkable is het een hybride apparaat waar het plezier van analog schetsen en schrijven wordt verrijkt met de flexibiliteit van digitaal. Het unieke van de Slate is dat je hierbij gewoon kunt vertrouwen op een van de meest basale en meest gebruikte communicatiemiddelen ooit: pen en papier.

Wat doet het?

ISKN heeft een magnetische ring gemaakt die je eigen potlood in een digitale tekenpen veranderd. In combinatie met de tekenplank (waarop je een vel papier legt) worden je analoge krabbels vervolgens direct omgezet in digitale. Geen geëmmer dus met stylussen op glibberige beeldschermen. De Slate kan via USB of bluetooth gekoppeld worden aan het tekenprogramma Imagink, dat wat lijkt op de app Paper. Daar kun je al je resultaten opslaan als film (leuk voor Instagram), maar ook als vectorbestand (fijn voor designers). Sinds kort is de Slate ook bruikbaar als grafische tablet voor bijvoorbeeld Photoshop en Illustrator, net als een Wacom-tablet.

Wat doet het niet (of minder goed)?

De Slate 2 is een single-purpose device, het is geen tablet of ereader, een beeldscherm ontbreekt. Er is geen handschrijfherkenning en je zielerorselen worden niet (semi-)automatisch geordend. Je kunt er wel aantekeningen op maken, maar als dat je ding is, ben je beter af met de reMarkable, een Rocketbook of met een Evernote+Moleskine-notitieboek.

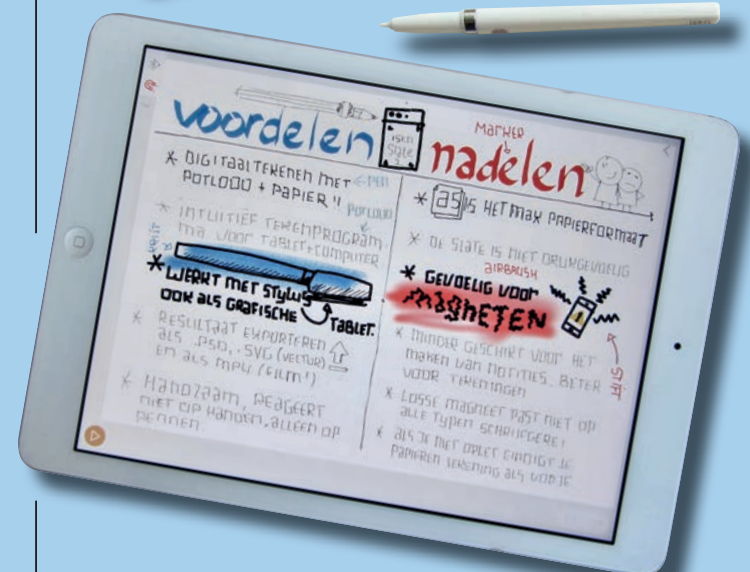
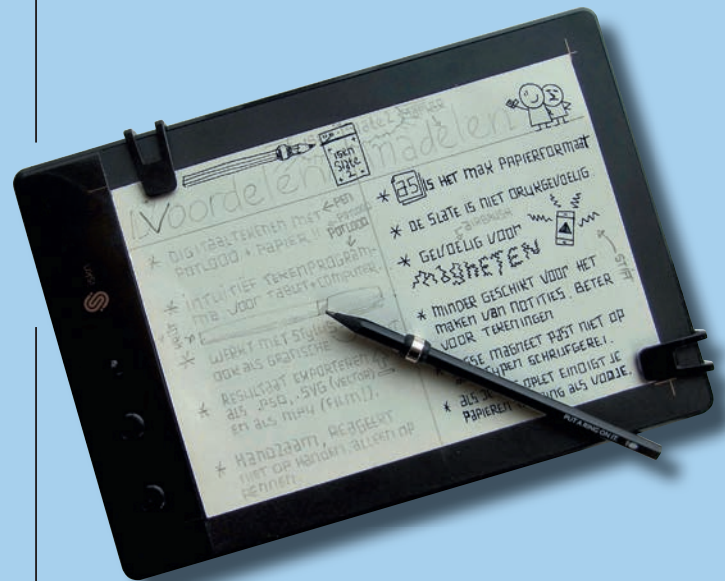
De Slate registreert de magnetische positie van je pen. Dat gaat – mits je steeds kalibreert – prima. Maar het betekent ook dat alle elektronica en zelfs meegeleverde pennen een no-go-area hebben van 20 cm rond het apparaat.

Wat heb je eraan als informatieprofessional?

Als je simpelweg van papier houdt maar digitaal werkt, of maar niet kunt wennen aan die glibberige touch screens, dan is de Slate een mooie toevoeging aan je arsenaal. De Slate is daarnaast ook een handige tool bij het maken van sketchnotes of visuele notulen.

Is het apparaat het geld waard?

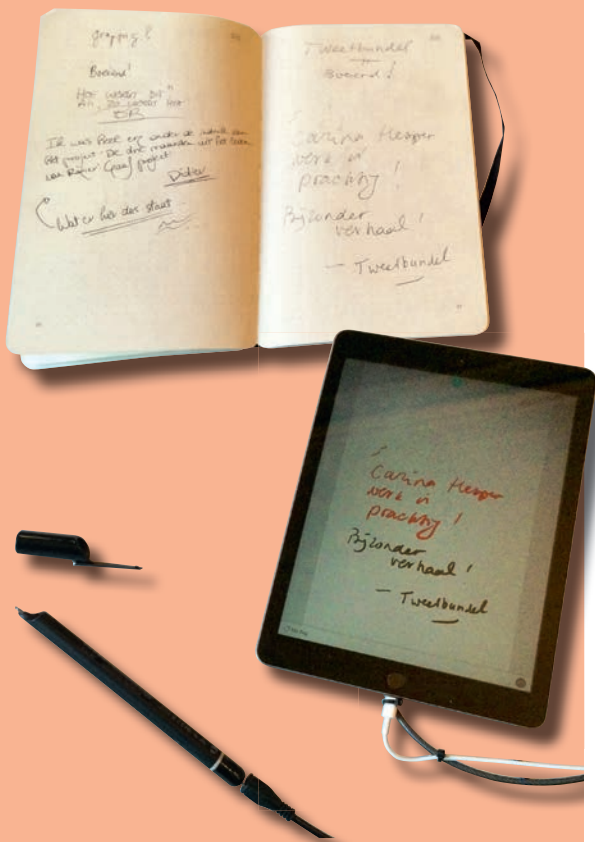
Ça depend. De ISKN Slate is met zijn 179 euro iets duurder dan zijn gelijknamige tegenstrever de Wacom Slate en ook duurder dan de gemiddelde stylus. Maar je krijgt er wel meerdere pennen en een opberghoes bij. De introductie van de Graphic Tablet Mode is een bonus, maar als je een apparaat zoekt waarmee je geschreven notities digitaal kunt opslaan: this is not the droid your looking for.

Schrijven en tekenen op echt papier met echte pennen en potloden

Gevoelig voor magnetische storing door andere elektronica

€ 179

+ MOLESKINE SMART WRITING SET

In de tentoonstelling *De kunst van lezen*, t/m 5 maart te zien in Museum Meermanno in Den Haag, staan ruim twintig installaties opgesteld die de bezoeker kennis laten maken met allerlei aspecten van het lezen. Bezoekers kunnen hier bijvoorbeeld aan de slag met de Smart Writing Set van Moleskine.

De Smart Writing Set bestaat uit een smartpen (de Pen+) en een papieren notitieboek, de Paper Tablet, ontworpen door de Italiaanse industrieel ontwerper Giulio Iacchetti. De Paper Tablet, de naam verradt het al, lijkt met zijn ronde vormen precies op de digitale tablet waar je je analoge (aan)tekeningen naartoe stuurt. De Pen+ heeft een infraroodcamera en kan het papier van de Moleskine Paper Tablet lezen. De pen herkent op welke pagina je schrijft en laat dit direct in de speciale Moleskine Notes App zien. Met de app kun je de notities bewerken en delen. Maar je kunt ook de handgeschreven tekst omzetten naar getypte tekst. Technisch gezien kost het even moeite om de werking van de pen en de app goed onder de knie te krijgen. Dat blijkt ook wel uit de reacties van de bezoekers. Maar het is een magische ervaring om je geschreven aantekeningen live digitaal te zien worden.

Leen Liefsoens

Redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool

PIMP JE GRAFIEK

Je data snel en gemakkelijk in een interactieve grafiek gieten? Dat kan in drie stappen met Datawrapper.

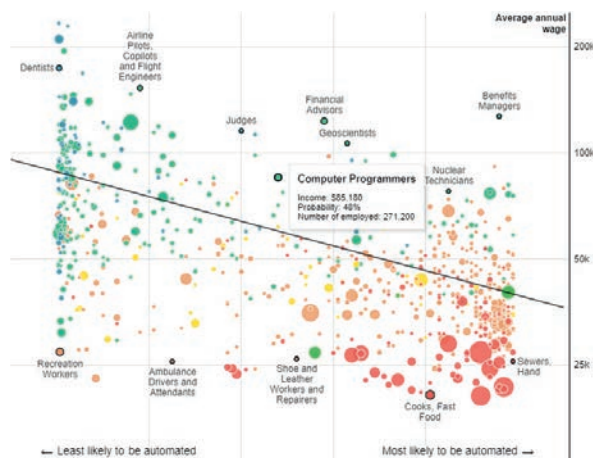
Door data visueel te presenteren in een presentatie of rapport verduidelijken we onze boodschap. Daarom willen we de data zo overtuigend en professioneel mogelijk weergeven. Wanneer de bezoeker ook interactief met je data aan de slag kan, geeft dat een extra dimensie aan je boodschap.

Er zijn veel tools beschikbaar voor interactieve datavisualisatie. Datawrapper is er één van. De online tool is in 2012 ontwikkeld door het innovatieteam van de Duitse, internationaal georiënteerde omroep Deutsche Welle. Datawrapper blinkt uit in eenvoud en al vanaf een vroeg stadium wordt de tool gebruikt door onder andere *The Washington Post*, *The Guardian* en *Twitter*. En in Nederland door de NOS en de NRC. Datawrapper vereist geen programmeerkennis. In slechts drie stappen maak je op datawrapper.de een interactieve grafiek die goed leesbaar is op alle devices, van computer tot telefoon.

De eerste stap bestaat uit het uploaden van je data. Kopieer eenvoudig gegevens vanuit Excel of Google Spreadsheets. Je kunt ook CSV-bestanden uploaden of een koppeling maken naar een URL voor grafieken die live worden bijgewerkt. De tool giet de data vervolgens in een tabel die je verder naar je hand kan zetten. De volgende stap bestaat uit het kiezen van een grafiektype, het aanpassen van het design en het annoteren van de grafiek. Ten slotte genereert de tool een code die je kan plaatsen op een website, in een online nieuwsbericht, online rapport of blog.

De code geeft een grafiek met interactieve en dynamische elementen. Bezoekers kunnen op de grafiek klikken om meer details te zien. De data kunnen zelfs naar keuze gerangschikt worden en via de Get the data-optie kunnen de gegevens als CSV-bestand gedownload worden.

Datawrapper is gratis te gebruiken tot 10.000 'chart views' per maand. Voor ongelimiteerde 'chart views' kun je kiezen uit vijf verschillende abonnementen. Verder zijn er ook interactieve kaarten mee te maken. Voorbeelden (weekly chart) en gebruikstips (how to's) vind je op blog.datawrapper.de.

Met Datawrapper zijn geavanceerde grafieken te maken, waarbij de bezoeker met een muis over een grafiek kan bewegen en zo extra informatie krijgt.

AAN DE SLAG MET ONDERZOEKSDATA

In 2015 ging de Hernán Santa Cruz Bibliotheek (Verenigde Naties, Economische Commissie voor Latijns-Amerika en de Caraïben) van start met LEARN, een door de Europese Commissie gefinancierd project rond onderzoeksdata in Europa en in Latijns-Amerika en de Caraïben (LAC). Wouter Schallier kijkt terug op de resultaten en blikt vooruit op de uitdagingen die er voor de deelnemers liggen.

Drie jaar geleden hadden wetenschappelijke instellingen in Latijns-Amerika en de Caraïben nog nauwelijks een beleid rond onderzoeksdata ontwikkeld, met uitzondering van enkele pioniers in Argentinië en Brazilië. Maar de VN-bibliotheek realiseerde zich dat er enorme kansen lagen. Verschillende landen in de LAC-regio hadden op nationaal niveau al een wettelijk kader voor onderzoeksdata geregeld. Bovendien bestond er een omvangrijk regionaal netwerk van institutionele repositoria met open access-publicaties. Vele onderzoeksinstellingen in LAC misten echter concrete ondersteuning om met onderzoeksdata van start te gaan.

Instrumenten

Met het LEARN-project (2015-2017) hebben de wetenschappelijke instellingen, waaronder de VN-bibliotheek, de handschoen op-

gepakt. Ze maakten verschillende instrumenten voor het implementeren van een onderzoeksdata-beleid beschikbaar: een 'gereed-schapskist' met meer dan twintig (praktijk)ervaringen uit Europa en LAC, een modelbeleid gebaseerd op een analyse van meer dan veertig beleidsdocumenten, een zelf-evaluatie voor wetenschappelijke instellingen en ten slotte een set van twintig essentiële aanbevelingen. Deze instrumenten werden gepresenteerd aan onderzoekers, management, bibliotheken, ICT, onderzoeksfinanciers en andere partners op een LAC-conferentie rond onderzoeksdata eind 2016 in Santiago, compleet met zeven thematische mini-workshops.

Samenwerking bestendigen

Wat is er sinds het beëindigen van het LEARN-project gebeurd? Een aantal instellingen heeft inmiddels een beleid voor onderzoeksdata geïmplementeerd, of is er volop

mee bezig. Er is een stevige basis gelegd voor een onderzoeksdata-community in LAC. Met name is merkbaar dat leden van die community elkaar steeds vlotter benaderen om raad en hulp.

Ook heeft de uitwisseling van ervaringen tussen Europa en LAC geleid tot een beter wederzijds begrip van uitdagingen en succesfactoren op het vlak van onderzoeksdata-beleid: die zijn op zich niet zo verschillend, ofschoon in LAC misschien vaker vanuit het nationaal juridische kader naar het institutionele niveau gewerkt wordt, terwijl in Europa de initiatieven eerder vanuit het institutionele niveau starten.

Om de samenwerking tussen beide regio's verder te bestendigen, is de Hernán Santa Cruz Bibliotheek, samen met andere partners, volop bezig met de voorbereidingen van een opvolger voor het LEARN-project. Dit project zal naar verwachting starten in 2019. <

Verder lezen

Ga naar informatieprofessional.nl/2018/02/standplaats-santiago-chili-aan-slag-onderzoeksdata voor de links bij deze bijdrage.

Wouter Schallier

Hoofdbibliothecaris bij de VN-bibliotheek in Santiago (Chili)

De Hernán Santa Cruz Bibliotheek is gehuisvest in de hoofdzetel van CEPAL

Foto: CEPAL ONU

WAAROM IS HET PUBLIEK DOMEIN NOG EEN PUBLIEK GEHEIM?

Auteursrechtelijke bescherming is tijdelijk en elk jaar komen daardoor op 1 januari werken beschikbaar die niet meer auteursrechtelijk beschermd worden. **Waarom is deze Publiek Domeindag nog geen nationale feestdag?**

Soms vergeten mensen dat het auteursrecht niet bedacht is om het gebruikers van teksten, foto's en andere werken lastig te maken als ze iets online willen plaatsen dat door een ander gemaakt is. Als je iets over auteursrecht leest in de media, gaat het bijna altijd over hoe rechthebbenden hun rechten (proberen te) beschermen tegen anderen die daar inbreuk op maken. Als consument

om gedurende een bepaalde periode zijn of haar werken als enige te exploiteren, maar dat mag niet ten koste gaan van het maatschappelijk belang om dat werk te mogen gebruiken. En om erop voort te bouwen.

In de Amerikaanse grondwet staat het doel van auteursrecht al sinds 1790 mooi verwoord: '[To] Promote the Progress of Science and useful Arts, by securing for limited Times to Authors and Inventors the ex-

bliceren van het werk. Inmiddels is de termijn in bijna alle landen vastgesteld op 70 jaar na het overlijden van de maker. Ook in Nederland is dat de termijn, zoals uit artikel 37 van de Auteurswet blijkt: 'Het auteursrecht vervalt door verloop van 70 jaren, te rekenen van de 1e januari van het jaar, volgende op het sterfjaar van de maker.'

Publiek Domeindag

Elk jaar loopt op 1 januari dus de auteursrechtelijke bescherming af op werken van auteurs die dan 70 jaar geleden overleden zijn. Zodra dit gebeurt, vallen de werken in het zogeheten publiek domein: iedereen kan ze zonder toestemming of vergoeding voor eigen doeleinden gebruiken. Internationaal wordt sinds 2010 aandacht besteed aan deze Publiek Domeindag en sinds dit jaar doet ook Nederland mee met de website publiekdomeindag.nl, waar onder andere de KB, Creative Commons Nederland en Wikimedia Nederland aan meewerken.

Feestje

Op 1 januari 2018 kwamen de werken van meer dan 120 Nederlandse makers die in 1947 overleden zijn, in het publiek domein terecht. Boeken maar ook kunstwerken die nu vrijelijk gebruikt, bewerkt en gedigitaliseerd mogen worden door iedereen.

Bij een drukbezochte bijeenkomst bij de KB in Den Haag werd op 5 januari een klein feestje gevierd en er werd stilgestaan bij de vele mogelijkheden die het publiek domein biedt. Publiek Domeindag is nu, zelfs onder informatieprofessionals, nog een publiek geheim. Maar wie weet kunnen we het de komende jaren zelf als een nationale feestdag gaan bestempelen. De maker is 70 jaar dood, lang leve zijn of haar werken! <

Voor de Publiek Domeindag 2018 heeft het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid 100 bioscoopjournaals beschikbaar gesteld op zijn Open Beelden-platform. Een voorbeeld is een Polygoonjournaal uit 1947 over paardenkoetsen in Amsterdam (zie www.openbeelden.nl/media/676260).

of informatiespecialist denk je dan al snel negatief over het auteursrecht: het bemoeilijkt het vrije gebruik van werken die door anderen gemaakt zijn.

Balans

Toch gaat het bij auteursrecht al vanaf het prille begin om de balans tussen de rechten van een maker van een werk en de belangen die de maatschappij heeft. Ja, een maker moet de mogelijkheid krijgen

clusive Right to their respective Writings and Discoveries.' Oftewel, werken worden tijdelijk beschermd door het auteursrecht, maar het doel is dat het daarna ten goede moet komen voor iedereen.

Uit de hand gelopen

Helaas is de duur van de auteursrechtelijke bescherming in de loop van de eeuwen nogal uit de hand gelopen. Het begon in de 18e eeuw ooit met 14 jaar na het pu-

Raymond Snijders

Senior informatiebemiddelaar bij Hogeschool Windesheim

STORYTEL: UITGEVER VAN AUDIOBOEKEN NEEMT PAPIEREN MARKT MEE

Uit Zweden komt veel moois. Het meest bekend zijn drie zaken: melodische muziek (ABBA), standaard woninginrichting (IKEA) en betrouwbare techniek (VOLVO). Maar dit land heeft ook op een ander terrein veel te bieden. De laatste loot aan de Zweedse stam is Storytel.

Net als de muziekdienst Spotify, opgericht in 2006, komt ook Storytel uit Zweden. Storytel werd één jaar eerder, in 2005, opgezet door Jonas Tellander en Jon Hauksson, oorspronkelijk onder de naam Bokilur. In het begin was Storytel vooral gericht op data in mobiele telefonie.

In 2013 kocht de firma twee uitgeverij van audioboeken op: Storyside en Earbooks, en ging men internationaal de boer op. Daarbij zocht Storytel samenwerking met bestaande uitgeverij van audioboeken, in Nederland met Uitgeverij Rubinstein. Deze uitgever (toen nog van Maurits Rubinstein, neefje van Renate) had al sinds 1985 ervaring met audioboeken, kende de markt en was dus een goede partner. Nog een jaar later, in 2014, ging Storytel ook ebooks verkopen. De enorme populariteit van audioboeken in Zweden en Denemarken (ook in bibliotheken!) wordt voor een deel op het conto van Storytel geschreven.

Klapper

De echt grote klapper kwam in juni 2016, toen Storytel de oud-

ste en bekendste uitgever van Zweden, Norstedts Förlagsgrupp, opkocht voor ca. 18 miljoen euro (152M SK). Norstedts is de uitgever van Stieg Larsson, van Astrid Lindgren en een stoet van kinderboekenschrijvers. Stel je voor dat in Nederland uitgeverij De Bezige Bij gekocht zou worden door Uitgeverij Rubinstein! Op de Boekenbeurs van Göteborg van 2016 gedroeg Storytel zich vrij arrogant: de nieuwkomer zou de oudjes wel even vertellen hoe je in deze nieuwe tijd boeken moest verkopen.

It's the content, stupid!

De les is duidelijk: om succesvol te zijn heb je inhoud (en een backlist) nodig. De Nederlandse uitgeverij van audioboeken had succes met *Puk van de Petteflet* en *Harry Potter*, maar als uitgever moet je de klanten vooral keuze bieden. Storytel snapt dat. In Nederland biedt de uitgever 60.000 boeken aan – vooral Nederlands- en Engelstalig. In alle categorieën zit veel: 12.000 romans, 6.000 boeken over persoonlijke ontwikkeling, 4.000 kinderboeken, 2.000 geschiedenis, 3.000 erotische fic-

tie, 4.000 biografieën, 4.000 fantasy & sci-fi.

Mak & Cohen

Ik nam de proef op de som en zocht gericht in Storytel. Pieter Waterdrinker was met één boek aanwezig, Geert Mak met zes, waarvan drie voorgelezen door Job Cohen. Simone van der Vlugt had zeventien boeken voor me klaarstaan, waarvan twee in het Engels. Deon Meyer: zes boeken, waarvan twee Engelstalig. Over Napoleon waren dertien boeken beschikbaar in Storytel – waarvan één in het Nederlands. Opvallend: er zijn beroemde voorlezers te horen, van Dieuwertje Blok tot Rick van de Westelaken.

Handig

Je kan zien dat Storytel van oorsprong uit de techniek komt. De app is slim opgezet, en hij werkt intuïtief goed. De bediening is redelijk gemakkelijk. Bij herneming gaat de voorlezer netjes verder waar hij of zij drie dagen geleden gebleven was. Ook gemakkelijk: je kan switchen van audioboek naar ebook (dus van luisteren naar lezen). Wie Nederlands wil leren, kan de tekst vergelijken met wat te horen is.

Storytel is relatief goedkoop. De dienst kost 10 euro per maand – na twee weken gratis uitproberen. De leus van Storytel is 'Geniet van onbeperkt boeken op je mobiel' – wat behalve overdreven ook vreemd Nederlands is – maar dat is de Zweden vergeven. Al met al: een goede nieuwe loot aan de boekenstam in Nederland. <

Schrijfster Meg Rosoff bij de stand van Storytel op de Göteborg Book Fair 2016

Foto: Per A.J. Andersson, Wiki Commons

Jos Damen

Hoofd bibliotheek & ICT van het Afrika-Studiecentrum, Universiteit Leiden

Andrea Langendoen
Redacteur van IP en
programmacoördinator Huis
van het Boek voor de KB

10 DUURZAME DINGEN DIE JE NU AL OP JE WERK KUNT DOEN

Steeds vaker staan in organisaties medewerkers op die zich inzetten om milieuvriendelijk te werken, en die proberen hun collega's daarin mee te krijgen. Bert Jan Buitenweg bijvoorbeeld, medewerker Magazijnen bij de Koninklijke Bibliotheek. Hij beheert de intranet-pagina's van 'De groene KB'.

De werkgroep 'De groene KB' is ontstaan na een oproep vanuit de KB-directie aan medewerkers om mee te denken over maatregelen die nodig zijn voor een duurzame, groene organisatie. Samen met een groepje enthousiaste collega's verzamelt Bert Jan Buitenweg al bijna een jaar lang informatie, ideeën, actiepunten, tips en vragen rondom het onderwerp duurzaamheid. Op die manier wil hij collega's inspireren en activeren, met als doel om samen een bijdrage te

leveren aan een duurzamere werkplek. Via De groene KB krijgen medewerkers informatie over de milieuvriendelijke initiatieven die er zijn bij de verschillende afdelingen. Bijvoorbeeld als het gaat om het aanschaffen van nieuw kantoormeubilair dat makkelijk demontabel en volledig recyclebaar is, de installatie van waterbesparende kranen bij de leeszalen of het gebruik van recyclebare koffiebekers (waarbij een discussie over de milieuvriendelijkheid van wegwerpbekers versus stenen mokken natuurlijk niet ontbreekt).

10 DUURZAME TIPS VAN DE GROENE KB

1. Zet aan het einde van de dag het licht, de pc en andere elektrische apparaten uit.

2. Scheid afval. Bijvoorbeeld papier in de papierbak. Zamel oude printer-cartridges en mobieltjes in voor Stichting AAP, die zich inzet voor uitheemse dieren. De ingezamelde materialen worden gerecycled en AAP krijgt een vergoeding per cartridge/mobiel.

3. Hergebruik kantoorartikelen. Geef bijvoorbeeld plastic mapjes en multomappen een tweede leven. Of gebruik de lege achterkant van eenzijdig bedrukt papier als kladpapier. Daarnaast worden er van oud-KB-papier kladblokjes gemaakt.

4. Kies voor milieuvriendelijk gemaakte kantoorartikelen. Maak bijvoorbeeld gebruik van ongebleekt (print)papier

met een gecertificeerd milieukeurmerk zoals FSC, Ecolabel en LCA. Zo is A4-papier van het merk Biotop gemaakt van afvalhout uit zagerijen. Omdat het papier niet met chemicaliën wordt gebleekt, is het heel licht crèmekleurig.

5. Neem het openbaar vervoer of de fiets naar je werk of neem eens de trap in plaats van de lift.

6. Kies voor een biologisch- en/of streekproduct tijdens de lunch/pauzes.

7. Neem je eigen beker mee voor koffie/thee-automaat of zet thuis je eigen koffie of thee en breng dit mee in een thermoskan.

8. Kies na het toiletgebruik voor de waterbesparende knop om door te spoelen.

9. Behandel het thema 'duurzaamheid' in het werkoverleg.

10. Print duurzaam (zie kader).

Duurzaam printen?

Wist je dat een lettertype flink het verschil kan maken in het gebruik van inkt? Zo verbruikt Times New Roman maar liefst 27 procent minder inkt dan Arial. Ga voor meer tips om duurzaam te printen naar tinyurl.com/y9fig48u.

‘Binnen twintig minuten had een Indiase journalist voor een paar euro toegang tot de data van 1,2 miljard landgenoten’

Het telefoonboek moet definitief dicht

Goede grap op Twitter: ‘In de goeie ouwe tijd waren hackers nog *hard-core*. Neem de groep die zich “PTT” noemde. Die wist de adresgegevens te bemachtigen van bijna iedereen, sorteerde die op woonplaats en achternaam, printte dat hele bestand honderdduizenden keren uit en legde het ingebonden bij iedereen voor de deur.’

Das war einmal. Het telefoonboek gaat nu echt verdwijnen. Bij het verschijnen van dat persbericht begin januari zwolg de vaderlandse pers een dag lang in nostalgie. Weet je nog, schreef *NRC Handelsblad*, de tijd dat wij journalisten met een liniaal over de pagina's gingen om het woonadres te vinden van een mogelijke bron?

Ik herinnerde me ineens weer dat ik ooit datzelfde deed om achter het adres van mijn latere eerste vriendinnetje te komen. En ik dank het Vliegend Spaghettimonster op mijn blote knieën dat zoonlief, op de drempel van de puberteit, die beproeving niet meer hoeft te doorstaan. Want het kan zo eenvoudig zijn. Neem nou India. Daar hebben ze een centrale overheidsdatabase, Aadhaar ('basis') genaamd. Je kunt er geheel vrijwillig je NAW-gegevens, geboortedatum, pasfoto, vingerafdrukken en irisscan deponeren. Omdat de Indiërs er voor een bankrekening of een SIM-kaart van afhankelijk zijn, is deelname inmiddels niet meer zo heel vrijwillig. Een journalist van dagblad *The Tribune* meldde onlangs dat je in een WhatsApp-groep voor omgerekend een paar euro's de in-

Foto: Sanja Zunic

Frank Huysmans
Redacteur van IP,
bijzonder hoogleraar
bibliotheekwetenschap
aan de UvA en zelfstandig
onderzoeker en adviseur
bij WareKennis

loggegevens kunt kopen. Binnen twintig minuten had ze toegang tot de data van 1,2 miljard (van de 1,3 miljard) landgenoten. Zou zulke toegang in Nederland te koop zijn, hoor ik de hormonen van zoonlief al vragen. Een groep juristen en bezorgde burgers, onder wie schrijvers Tommy Wieringa en Maxim Februari, is er niet gerust op. Dit Platform Bescherming Burgerrechten maakt bezwaar tegen het Systeem Risico Indicatie, SyRI. SyRI is 'een instrument waarmee in een beveiligde omgeving

op een zorgvuldige manier data worden gekoppeld en vervolgens geanalyseerd', aldus het overheidsbesluit uit 2014. Het Platform is nog niet zo zeker van die beveiliging en zorgvuldigheid. In een column riep Wieringa gemeenteambtenaren op bij hem te biecht te gaan. Hij hoorde verhalen over het niet kunnen weerstaan van de verleiding om tóch even het dossier van je nieuwe date in te kijken. (Los daarvan is het de vraag of de overheid een koppeling mag leggen tussen gegevens die ze voor verschillende doeleinden bij haar burgers heeft verzameld.)

Met gecentraliseerde databanken gaat het nooit lukken om een aanvaardbaar niveau van privacy te krijgen. We hebben zeven miljard persoonsgebonden datakluisjes nodig, en vervolgens toepassingen die een bewerking op (een beperkt deel van) die data kunnen uitvoeren. Alleen deze ont koppeling van data en applicaties kan voorkomen dat een enkele app de enige toegangspoort tot alle data is. Kortom: het telefoonboek moet definitief dicht.<

DIGITALE DIENSTVERLENING VOOR BIBLIOTHEEKGEBRUIKERS

ATTENDERING EN MEER VIA EEN APP

Vakliteratuur App maakt digitale attendering voor eindgebruikers mogelijk op een geheel nieuwe wijze. De gebruiker heeft via zijn smartphone of tablet zelf het volledige beheer over de inrichting en altijd toegang tot relevante bronnen. Meer weten zie www.ingressus.nl

INGRESSUS

www.ingressus.nl